

17925.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

DENİZ BİLİMLERİ VE COĞRAFYA ENSTİTÜSÜ
UYGULANALI BEŞERİ VE İKTİSADİ COĞRAFYA

KARAGÖL DAĞINDA YAYLACILIK

— Ordu-Giresun—

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

17925

Danışman: Prof.Dr.SELAKİ GÜZENÇ

Y. G.

**Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi**

H.Ali ÖZTÜRK

313

İSTANBUL— 1991

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
I- GİRİŞ	I
a)Konum ve Fiziki Ortam	2
II- BEŞERİ ÖZELLİKLER	
a)Yayla-Oba Yerleşmeleri	6
b)Yaylacı Köyler ve Yaylacılık Faaliyetleri	13
c)Yayla Göçü	18
d)Yayla Konutları	20
III- EKONOMİK FAALİYETLER	
a)Yaylada Hayvancılık, Hayvan Ürünleri Üretimi ve Değerlendirilişi	23
b)Diğer Ekonomik Faaliyetler	26
IV- YAYLA ve YAYLACILIKLA İLGİLİ SORUNLAR	29
V- SONUÇ ve ÖNERİLER	29
YAYLA-OBALAR, KONUT SAYILARI ve YAYLACI KÖYLER	32
KAYNAKLAR	37

Türkiye'nin hemen her bölgesinde geniş bir dağılım gösteren yayla yerleşmeleri ve yaylacılık faaliyeti, beşeri ve ekonomik coğrafyanın önemli konularından biridir.

Yayla ve yaylacılıkla hayvancılık faaliyeti arasında yakın bir ilişki kurulmakla beraber yaylalar köy, altı, köy, kasaba ve kentlerde yaşayan hemen her kesimden insan gruplarına az veya çok ilgilendirmektedir. Farklı nitelikte pek çok yerleşme birimleriyle ilgisi olan yaylaların kuruluş yeri ve yararlanma biçimleri bakımından gösterdiği özellikleri belli bir yörede ele alıp incelemek bu çalışmanın esasını oluşturmuştur.

Bu düşünceden hareketle; Doğu Karadeniz dağ sıraları üzerinde yer alan Karagöl dağlık kütlesi üzerindeki yaylalar ve yaylacılık faaliyetleri ele alınıp; yayla yerleşmelerinin dağılışı, bu faaliyete katılan yaylacı köylerin ekonomik yapıları, yaylacılığa etkisi, yaylalarda sürdürülen ekonomik faaliyetler ve yaylacılıkla ilgili sorunlar... araştırma konumuz olmuştur.

Çalışmanın amacı; seçtiğimiz alandaki yayla yerleşmeleri ve yaylacılık faaliyetinin genel özelliklerini, yararlanma şekillerini, benzer ve farklı yönlerini ortaya koymak yanında gelişmeleri ve sorunları dile getirmektir.

Araştırmamız esas olarak yayla sahasında yapılan gözlemlere dayanmaktadır. Alan çalışmasına başlamadan önce konu ile ilgili literatür gözden geçirilmiş, daha sonra Giresun Orman Bölge Müdürlüğü ile, ilgili orman işletme şefliklerinden yaylacı köyler ve yayla sahaları hakkında bilgiler alınmıştır. Büro çalışmalarından sonra yayla yerleşmelerinden önemli bir bölümü gezilmiştir. Gözlemler sırasında yaylaya çıkan köyler, göç tarihleri, yayladaki konut sayıları ve nitelikleri, yaylada beslenen hayvan sayıları... öğrudan yaylacı sakinlerden temin edilmiştir.

Yaylalar ve yaylacılıkla ilgili temel istatistiklerin bulunması, çalışmamızda asıl gücünü oluşturan husustur. Bu nedenlerle veriler, gözlem ve yaylacıların ifadelerine dayanarak toplanmıştır. Elde edilen bulgular, ilgili konulara göre gruplandırılmış ve bir sıra ile şekillerle ifade edilerek metin içinde kullanılmıştır.

Bu çalışmam sırasında tecrübe ve eleştirilerinden yararlanmışım Sayın Hocam Prof. Dr. Necdet Tunçdilek ile Sayın Hocam Prof. Selami Gözenç'e ve Araştırma görevlisi Hülya Yıldız'a teşekkür

etmeyi bir borç bilirim.

Ayrıca köylere ait hayvan sayılarını edinmenize yardımcı olan Giresun ve Ordu Hayvan Sağlığı Şube Müdürlüğü görevlilerine ve başta Sayın Adnan Anaforođlu olmak üzere Giresun Köy Hizmetleri elemanlarına teşekkür ederim.

Yakın ilgilerini gördüğüm, konukseverliği ve yardımlarıyla bende unutamıyacağım anılar bırakan yayla sakinlerine de candan teşekkürlerini tekrar sunarım.

İstanbul 1991

Mehmet Ali ÖZTÜRK

I GİRİŞ

I

Türkiye`de yaylalar ve yaylacılık faaliyeti çeşitli bölgelerde, farklı özellikler taşımalarına rağmen, bir yerleşim yeri ve ekonomik faaliyet alanı olarak insanlarımızın büyük bir kısmını yakından ilgilendirmektedir. Özellikle kır hayatında, önemli bir yere sahip olan yayla yerleşmeleri ve yaylacılık kavramları üzerinde durmak gereklidir.

Fiziki coğrafyada yayla, yeryüzü şekillerinden plato karşılığında kullanılır. Beşeri ve ekonomik coğrafya içinde ise yazın nüfuslanan, geçici yerleşim yeri ve birtakım ekonomik faaliyetlerin sürdürüldüğü alanlardır. C.A. Alagöz, yaylayı, beşeri ve ekonomik coğrafya terimi olarak, yazın çıkılıp ikâmet olunan, yüksek ve serin yer. Dağların üstündeki yazlık ikametgâh ve sürülerin yazın yayıldıkları, yazlık mera... şeklinde ifade etmektedir. N. Tunçdilek, ise, yılın belli bir süresi içinde hayvan otlatmak, ziraat yapmak... hatta dinlenmek için çıkılan veya gidilen... köyden ayrı ve çok zaman pek uzak olmakla beraber sosyo-ekonomik bağlarla köye bağlı bir mahal... olarak tanımlamaktadır?

Yukarıdaki görüşler ve tanımlar yayla yerleşmeleri ile yaylacılık faaliyetinin ne olduğunu açıklığa kavuşturmaktadır. Genel bir deyişle yayla, beşeri ve ekonomik coğrafya açısından yazın iskân edilen geçici bir yerleşim yeri olup, hayvancılık yapmak, ekip biçmek ve dinlenmek amacıyla çıkılan veya gidilen devamlı yerleşmelerin dışında ikinci bir geçim sahasıdır.

Türkiye`de yaylaların kuruluş yerleri, ~~etnis~~ iskân sahalarına öre yatay ve dikey doğrultuda olmak üzere iki şekildedir. Sahil bölgelerinde, dağların eteklerinde iskân etmiş köylerin yaylaları sab iskân noktasına dikey gelebilecek şekilde; ovalar üzerinde ve ilhassa İç Anadolu`nun geniş düzlüklerindeki köylerin yaylaları, yarı düzlüğün üzerinde (yatay olarak) yer alırlar.³ Ülkemizde dikey eya düşey yönde kurulu yaylalar Karadeniz, Akdeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinde daha yaygındır. Yatay doğrultudaki yaylalara İç Anadolu`dan başka Muğla yöresindeki yaylalar da örnek verilebilir. Kesimde insanlar, yerleşme yeri olarak karstik şekillerin içini seçmişlerdir. Daimi iskân, genellikle karstik depresyonların kenar sınırlarını işgal etmekte, polyeler içinde, verimli topraklar üzerinde

-----
1. Cemal Arif Alagöz: Birinci Coğrafya Kongresi. Raporlar-Müzakereler - Kararlar. Ankara 1941, sa: 150.

2. Necdet Tunçdilek: Türkiye`de Yaylalar ve Yaylacılık. İst. Üniv. İkt. İst. Dergisi. Cilt 7, Sayı 14, İstanbul 1964, sa: 16.

3. Necdet Tunçdilek: Türkiye`de Yaylalar ve Yaylacılık. sa: 17.

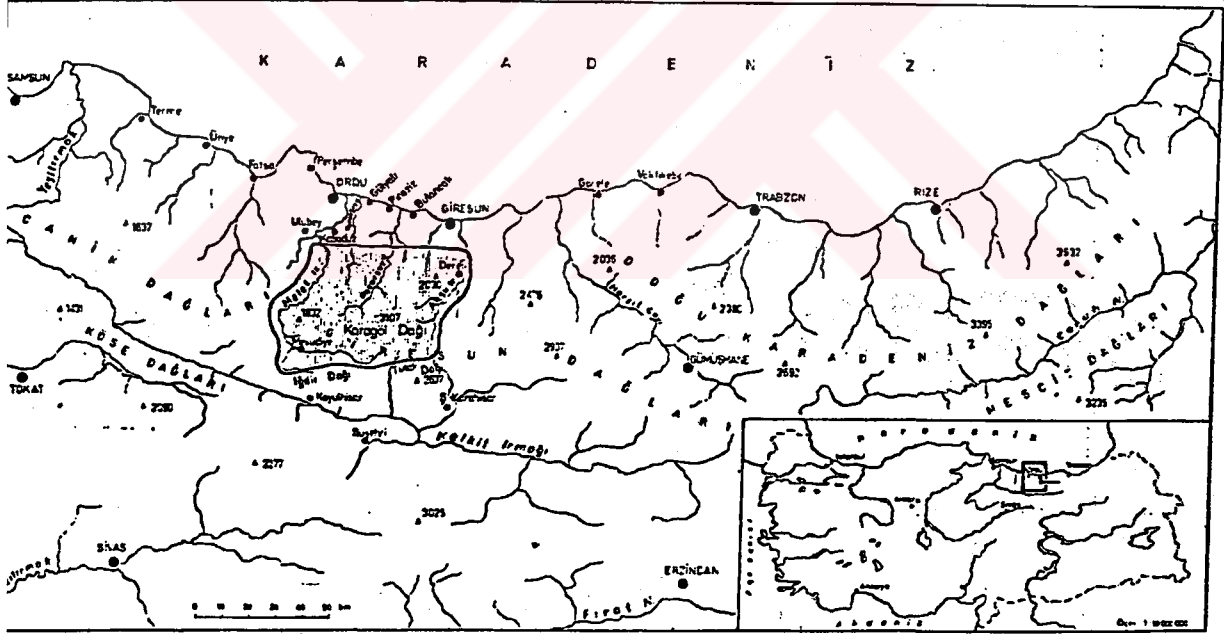
ise yaylalar yer almaktadır. Yaylalar, bölgenin en verimli kısmı olduğundan daimi iskân sahasındaki halkın hemen hepsinin yaylada az çok bir arazisi vardır.⁴

Doğu Karadeniz dağ sıraları üzerinde yer alan Karagöl dağlık kütlesi üzerindeki yaylalar, köylere göre düşey doğrultuda, onların üstünde kuruludur.

İnceleme alanımızda "oba" adıyla ifade edilen ve yazın nüfuslanan geçici yerleşmeler yapı ve fonksiyon yönünden yayladan farklı bir yerleşme şekli değildir. Yayla ve oba yerleşmeleri beşeri ve ekonomik coğrafya bakımından aynı anlamı ifade etmeleri nedeniyle konu içinde bütün olarak alınmışlardır. Her iki yerleşmelerde yazın geçici olarak yararlanan gruplar, daha alçakta kalan köylere "cenik" adını verirler.

a) Konum ve Fiziki Ortam

Üzerinde çalışma yaptığımız Karagöl dağı, Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü içinde, doğudan Aksu ırmağı batıdan, Melet ırmağı ile sınırlanmaktadır (Harita I). Geniş anlamda, sınırlandırılan

Harita I - İnceleme alanının konumu.

ha kuzeyde Karadeniz kıyılarından, güneyde, Yukarı Melet havzası Arslanyurdu vadilerine kadar uzanır ve "Karagöl Kütlesi "

4. Selâmi Gözenç: Muğla-Gökova Arasında Coğrafi Müşahedeler. t. Üniv. Coğr. Enst. Dergisi. Cilt 7, Sayı 14, İstanbul 1964, sa: 209-220.

olarak anılır.⁵ Karagöl dağı aynı zamanda Doğu Karadeniz Bölümünün batı sınırını oluşturmaktadır.

Ordu, Giresun ve Sivas il sınırları içinde kalan inceleme alanımızdaki yayla sahası, esas olarak Melet, Aksu, Pazarsuyu ile Turnasuyu ırmaklarının yukarı havzalarında ve yaklaşık olarak 1000 km² alan kaplar.

Doğu Karadeniz dağlarının batı uzantıları içinde yer alan Karagöl Kütlesi üzerindeki beşeri ve ekonomik uğraşı düzeni; yükselti + eğim + iklim üçlüsünden kaynaklanan " bakı faktörü " tesiriyle şekillenmektedir.⁶ Karagöl dağlık kütlesinin yüksekliği 3000 metreyi aşar. Dağın en yüksek kesimini temsil eden Karacataş (3107 m.), Gündeliç (2736 m.) ve Erico (2298 m.) tepelerinden oluşan doğu-batı yönlü yüksek duvar, kuzey ile güney kesimi birbirinden ayırır (Harita 2).

Karagöl dağının iki yamacı oldukça farklı fiziksel özelliklere sahiptir: Kuzey yamaçlarda daha geniş ve derin vadilerle yarılmış bir akarsu sistemi vardır. Bu da topoğrafyanın oldukça arızalı olmasına yolaçmıştır. Bu yamaçların en önemli özelliklerinden biri sahip olduğu nemli iklim koşullarıdır. Karadeniz kıyısından 600-700 metrelere kadar olan yükselti katı, ılık ve nemli sub-tropikal iklim şartlarına sahiptir.⁶ Kıyı kesiminde yıllık ortalama sıcaklık 14,1°C, kış ortalaması 7,6°C, yaz ortalaması 21,4°C (Bulancağ) ve hiçbir ayın ortalama sıcaklığı 5°C in altına düşmez (Şekil I). Yıllık yağış miktarı fazla olduğu gibi (Bulancağ 1118,3 mm.), mevsimlere dağılışı da düzenlidir (Şekil 2 ve 3). Kıyı kuşağı yoğun kır nüfusu ile dikkati çeker. Bu nüfus, relief koşulları, eğim ve toprak şartlarına bağlı olarak dağınık bir yerleşme düzenine sahiptir. Kıyı şeridinde çeşitli kültür bitkileri yetiştirilir. Bunların başında fındık gelir. Son yüzyıl içinde yöreye yayılmış olan, fındık tarımı, bu kuşağın esas geçimini oluşturur. Fındığın sosyo-ekonomik yapı üzerindeki derin etkisi nedeniyle, kıyı kuşağına, fındık kuşağı adı da verilmektedir.

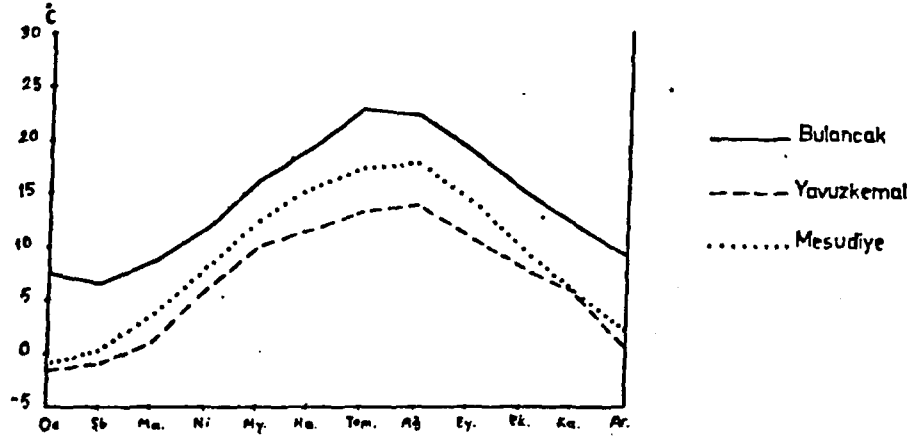
5. X de Planhol-T. Bilgin: Karagöl Kütlesi Üzerinde Pleistosen ve Aktüel Glasiyasyon ile Periglacial Topoğrafya Şekilleri. İst. Üniv. Coğr. Enst. Dergisi. Cilt 6, Sayı 12, İstanbul 1961, sa: 127.

6. Necdet Tunçdilek: Türkiye'de Relief Şekilleri ve Arazi Kullanımı. İ.Ü. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü. Yay. No: 3 İstanbul 1985, sa: 156.

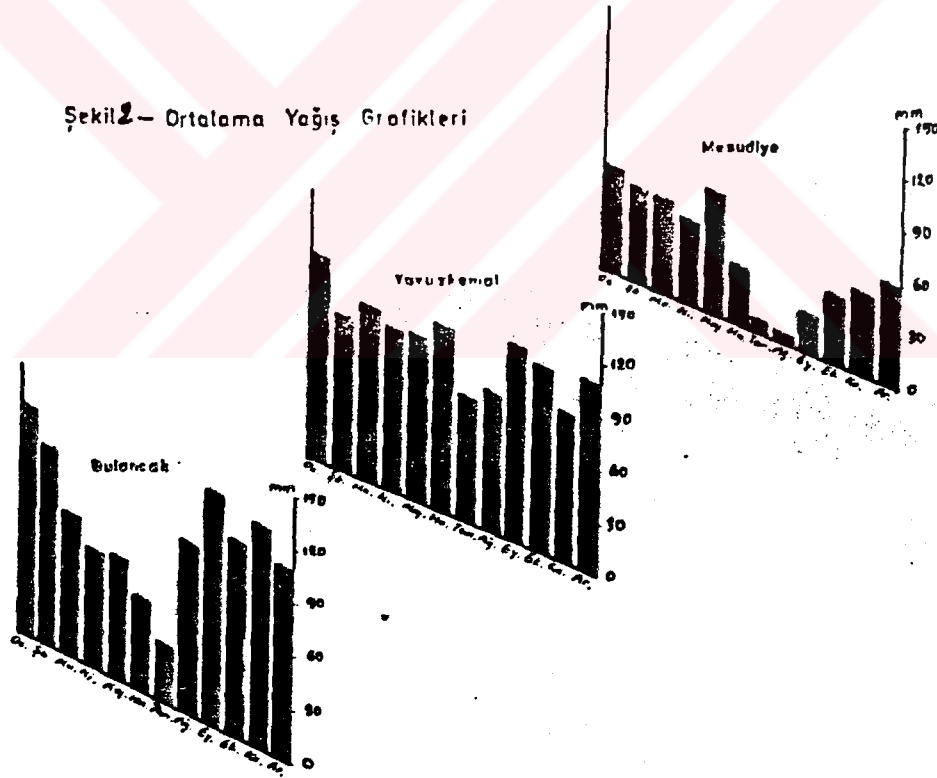
7. Necdet Tunçdilek: Türkiye'de Relief Şekilleri ve Arazi Kullanımı. sa: 158-159.

BULANCAK - YAVUZKEMAL - MESUDİYE

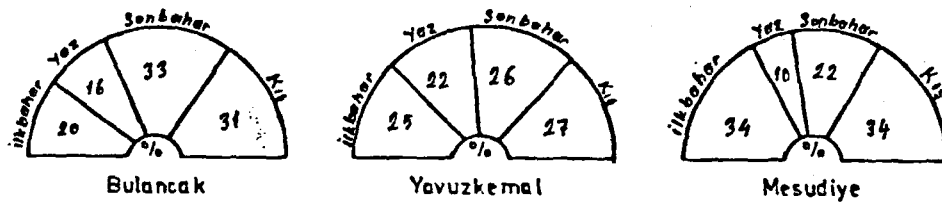
Şekil 1 - Ortalama Sıcaklık Grafiği

Şekil 2 - Ortalama Yağış Grafikleri

Şekil 3 - Mevsimlere Göre Yağışın Dağılışı

Kuzeyin 600-700 m.yükselti katından sonra yayvan ve karışık yapraklı,nemli dağ ormanları kuşağına geçilir.⁸ Morfolojisi kıyı kuşağına benzemesine karşın artan yekselti nedeniyle iklim şartları burada düşük değerler gösterir; kıyından 600 m. yükseklikte ve yaklaşık 24 km. içeride yer alan Yavuzkemaal 'de yıllık ortalama sıcaklık 6,5°C, kış ortalaması -0,2°C ve yaz ortalaması ise 12,7°C dir. Bitkisel örtü 700-1250 m. arasında yayvan yapraklı, 1250-1600 m. arasında karışık yapraklı ve 1600-2000 m. arasında ise iğne yapraklı orman katlarından meydana gelmiştir.⁹ Nüfus yoğunluğu kıyı kuşağına nazaran daha azdır.Ayrıca, iklim koşullarının elverişsizliği nedeniyle fındık tarımı yerine hayvancılık faaliyeti önem kazanmıştır.

Burada devamlı yerleşmelerin dışında,yazın nüfuslanan yayla yerleşmeleri dikkati çeker. Yayla yerleşmeleri ve yaylacılık faaliyeti,esas konumuzu oluşturduğu için,ilerleyen bölümlerde bu konu hakkında daha ayrıntılı bilgi verilecektir.

Dağların zirvelerini aşp güney yamaçlara ulaştığımızda,baki koşullarının değişmesiyle farklı özelliklere sahip bir görünümle karşılaşırız:Vadi sıklığı kuzey yamaca göre daha azdır.Topoğrafya fazla arızalı değildir.Kuzey yamaçlar üzerinde egemen faktör olan,nemlilik yerini kuraklığa bırakırken güneye bakan yamaçlarda,kurakcıl tabiatlı karasal bir iklim bütün özellikleri ile kendini belli eder.¹⁰ Örneğin, Mesudiye 'de yıllık ortalama sıcaklık 8,7°C, kış ortalaması -0,6°C ve yaz ortalaması 16,6°C dir.En yüksek sıcaklık 40°C(Temmuz),en düşük sıcaklık da -17,1°C (Ocak)dir.Öte yandan yıllık yağış miktarı 518,5 mm. ile kuzey kesimin % 50 'si kadardır. Yağışın mevsimlere dağılışı,düzensizdir.Toplam yağışın % 10 'u yaz mevsimindedir ve kuzeye göre belirgin bir yaz kuraklığı vardır (Şekil 2 ve 3). Bitki örtüsü ve tarımsal uğraşı da bu koşullar altında farklılık gösterir: Kurakcıl ve fakir orman örtüsü egemen olup,tarımsal uğraşı,tahıl üretimi ve hayvancılık üzerinde yoğunlaşmıştır...

Böylece Karagöl dağlık kütlesi,kuzey ve güneyde iki farklı ortama sahip olduğu gibi,bu ortam icinde fiziki, beşeri ve ekonomik açı itibariyle çeşitli kuşaklara ayrılmaktadır.Ayrıca yazın nüfuslanan yaylalar sahası da birbirinden ayrı sosyo-ekonomik niteliklere sahip insan gruplarının faaliyet alanı olarak dikkat çekicidir.

8.Sırrı Erinç:Kuzey Anadolu Kenar Dağlarının Ordu-Giresun Kenarında Landsaft Şeritleri.Türk Coğr.Derg.Sayı 7-8,Ankara1945,sa:130.

9.Sırrı Erinç:Kuzey Anadolu Kenar Dağlarının Ordu-Giresun Kenarında Landsaft Şeritleri. sa:130.

10.Necdet Tunçdilek:Türkiye 'de Relief Şekilleri ve Arazi Kullanımı. sa:163.

Bu bölümde, yayla - oba yerleşmeleri, yaylacı köyler ile yaylacılık faaliyetleri, yayla göçünün çeşitli özellikleri ve yaylalarda inşa edilen konutların genel karakteri incelenecektir. Daha sonra, yaylalarda sürdürülen, ekonomik faaliyetler konusu gözden geçirilecektir.

a) Yayla - Oba Yerleşmeleri

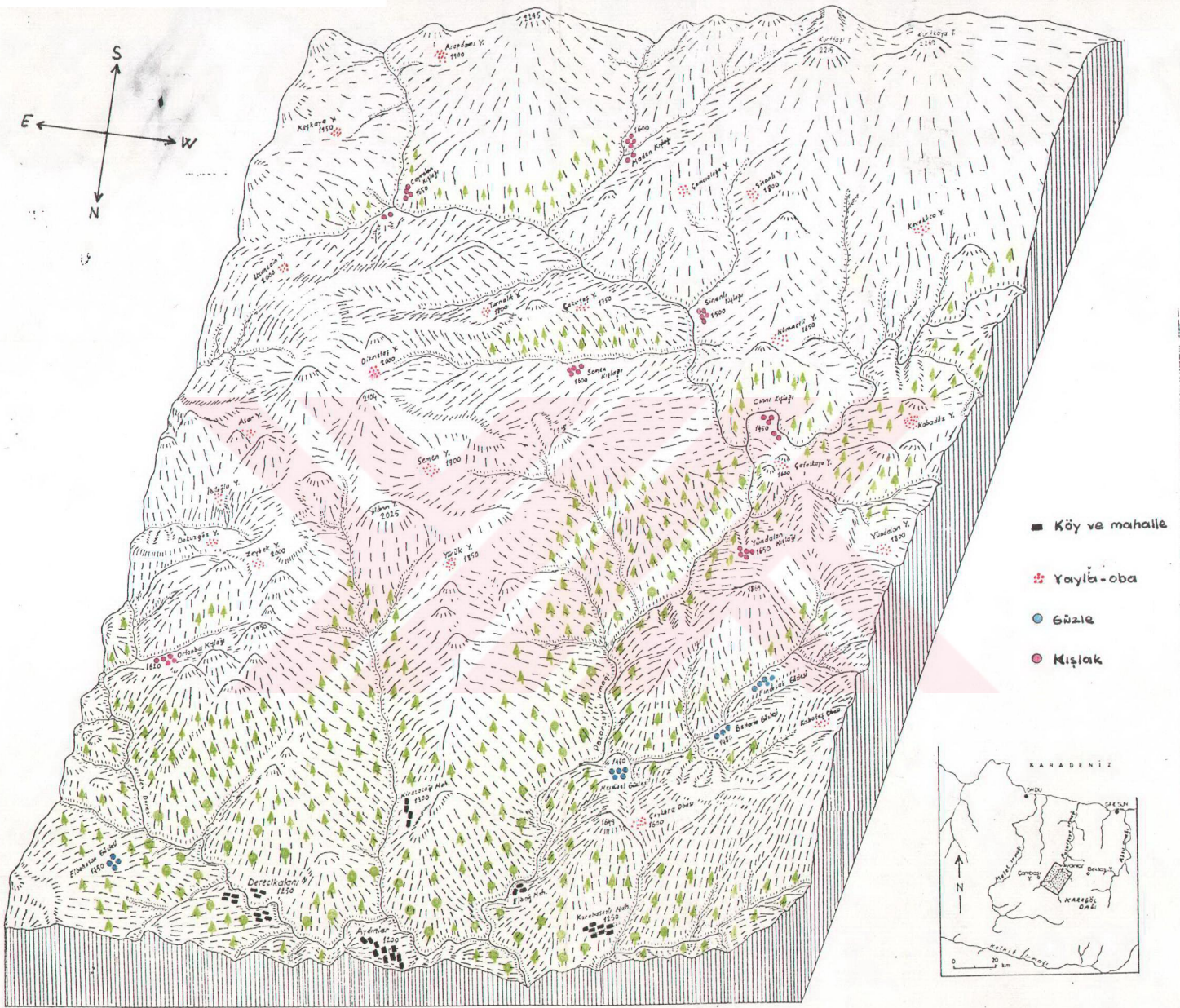
Karagöl dağlık kütlesi üzerinde toplam, 216 yayla-oba yerleşmeleri vardır. Söz konusu yerleşmeler devamlı yerleşmelerin dışında kabaca Melet, Turnasuyu, Pazarsuyu ile Aksu ırmaklarının orta ve yukarı kesimlerinde bulunmaktadır.

Dağın kuzey yamacında ortalama 1500 ile 2000 m. arasında kalan saha relief enerjisi az, geniş dalgalı düzlükler halindedir. Bu yükselti katında, bilhassa Turnasuyu ile Pazarsuyu ırmaklarının yukarı kesimleri, yayla-oba yerleşmelerinin yoğunluk kazandığı alanlardır (Harita 3). Diğer yandan akarsuların, yüzeyli kuvvetli eğimler gösteren derin vadilerle parçaladığı sahalarda, yayla yerleşmelerinin azlığı dikkati çekmektedir.

Karagöl dağının zirvelerinden batıya doğru, Gündeliç tepe, Fricco tepe ve onlara bağlı komşu tepelerle devam eden doğu-batı yönlü yüksek dağlık sırt kuzey ile güney yamaçtaki yaylaları ayırmaktadır. Aynı zamanda kurakçıl güney ile nemli kuzeyi ayıran bu sınırın, güney yamacında yayla yerleşmeleri fazla değildir. Devamlı yerleşmeler (köy, mahalle) ile yaylaların daha yakın olduğu bu kesimde toplam 19 yayla yerleşmesi vardır. Yükselti ve eğim fazlalığı yanında, geniş çayır alanlarının bulunmaması, ayrıca batı kesimdeki (Topçam-Yeşilçe arasında) orman örtüsü yayla yerleşmelerinin azlığına neden olmaktadır. Bu yüzden kurakçıl güney yamac köylerinden bir bölümü, zirveleri aşmış kuzey kesimde bulunan yaylalardan faydalanırlar.

Yayla-oba yerleşmeleri, relief üzerinde gelişigüzel yerleşmiştir. Dağılışında olduğu gibi kuruluş yeri ve yer seçimi de bir takım faktörlere bağlıdır. Şartlar ne olursa olsun, köyün geçim ahasına eklenebilecek ve köy halkının geçiminin bir kısmını temin edebilecek her yer yayla olmak niteliğini gösterir. ^{II} Bu gö-
üşten hareketle, yayla sahası köyün veya genel deyimle yaylacının, sezon boyunca üretim yapıp kendine bir fayda yaratacağı yer olmalıdır. Bunun için, özellikle hayvancı gruplar açısından, başa, çayır ve otlak bakımından zengin alanların olması gereklidir; çünkü hem yaylada hem de köyde, hayvanları besleyebilecek kadar engin ve geniş otlaklara ihtiyacı vardır. Nitekim, hemen her yay-

44. Necdet Tunçdilek: Türkiye'de Yaylalar ve Yaylacılık.

Sekil 4 – Pazarsuyu vadisinin yukarı kısmında yer alan devamlı ve geçici yerleşmeleri gösteren blokdiyagram.

lada evlerin yanında veya uzağında etrafı taş duvarla çevrili, geniş bir alanın ot üretimine tahsis edilmiş olması, bunu göstermektedir.

Yayla-oba yerleşmelerinin bulunduğu yer, devamlı yerleşmelere göre düşey doğrultuda ve onların üstündedir. Vadi tabanları, yaylaların siti olmamıştır. Vadilerin üst yamaçları, platolar üzerindeki hafif dalgalı düzlükler, akarsular ve kollarının yukarı havzaları ile bu havzalara inen yamaçlar başlıca kuruluş yerleridir (Şekil 4). Bu yerlerin seçilmesinde en başta gelen sebep, çayır ve otlak sahalarına hakim bir yerde bulunmak ve üst sahalardaki potansiyelden yararlanmaktır. Çayır ve otlaklar kadar önemli diğer bir faktör de, içinde tarım yapılabilen eğimi az, orta derinlikte toprakların bulunduğu düzlük alanların aranmasıdır. Çayır ve otlaklar hayvancı grupları kendine çekerken, düz alanlar da tarla ürünü yetiştiren yaylacılar için değer kazanmaktadır. Öte yandan su kaynakları yer seçiminde etkili değildir; çünkü yayla nerede kurulursa kurulsun ona yakın bir yerden su getirme imkanı vardır. Diğer değişle yayla sahası su kaynakları bakımından zengindir.

Çayır alanları, tarıma uygun düzlükler, yükselti ve eğimle beraber yaylaların toplama ve dağılımlarında rol oynar: Eğim değerinin arttığı yerlerde, çayır alanları dağınık ve parçalı olur. Konutlar, yamaçlarda veya sırt üzerinde, küçük düzlüklerde kurulur. Yaylalar böylece dağınık görünüm arz ederler. Zengin otlaklara sahip, eğimi az ve geniş düzlük alanlarda ise bir toplama dikkati eder.

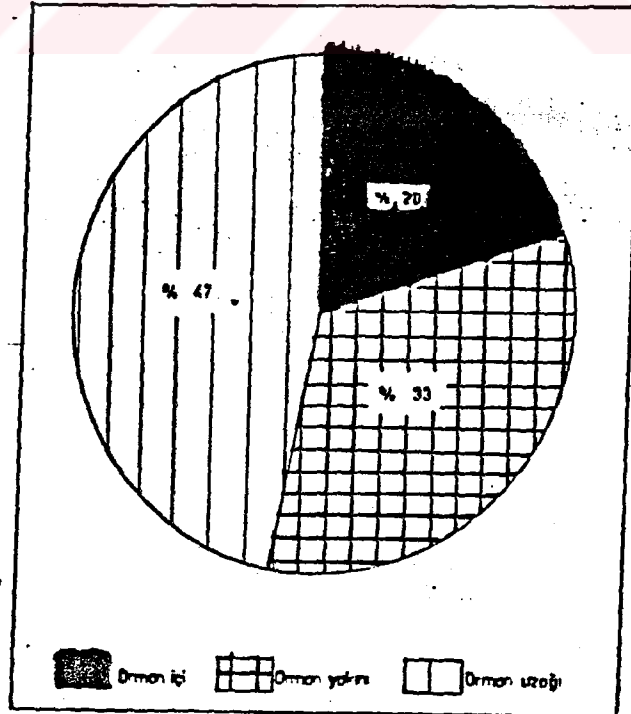
Yayla yerleşmelerinin sınırları, kuzey ve güney yamaçta farklılık gösterir. Kuzey yamaçta, yaylalar, 1350 m. ile 2260 m. arasında yer alırken, güney yamaçta, daha yüksükten, yaklaşık 1500 m. den başlayıp, 2250 m. ye kadar çıkar. Ayrıca batıda, Melet vadisinden, doğuya Aksu vadisine doğru gidişte yaylaların alt sınırı yükseltiye bağlanarak artış gösterir. Devamlı yerleşmelerin üst sınırında da gözlenen bu farklılığın oluşmasında, yükselti ile eğim faktörünün önemi önemlidir. Turnasuyu ile Pazarsuyu vadileri boyunca eğimlerin okluğu daimi iskânın, vadi boylarında ortalama 1250 m. yükseltide kalmasına yol açar ve yayla yerleşmeleri de buna bağlı olarak düşük irtifadan başlar. Aksu vadisi boyunca eğimlerin daha az olması nedeniyle devamlı yerleşmelerin üst sınırı 1900 m. ye kadar çıkar.

Örneğin, Güzyurdu köyü 1700 m., Tandır köyü 1750 m. ve Aksu köyü 1900 m. yükseltilere ulaşır. Buna göre yayla yerleşmeleri de daha yüksek irtifadan, 2000 m.lerden başlayıp, 2250 m. yüksekliğe kadar çıkar. Güney kesimde ise, eğim faktörü yanında, güneye bakan yamaç olması yaylaların 1500-2000 m. lere erişen devamlı yerleşmelerin üzerinde kurulmasına yol açar.

Sonuç olarak, yayla yerleşmelerinin alt sınırı, yükselti, eğim ve baki şartlarına bağlı kalarak gerek kuzey ve güney yamaçlarda gerekse batıdan doğuya gidişte, yer yer değişiklik gösterir. Devamlı yerleşmelerin düşük olduğu kesimlerde yaylalar, ortalama 1350 m. den başlarken yüksek olduğu yerlerde ise yaklaşık 2000 m. lere başlayıp 2260 m. ye kadar çıkar.

Ancak yayla şeklindeki yerleşmelerinin uç sınırlardaki bu durumlara karşın belirli yükselti kademesinde toplandığı gözlenmektedir. Toplam 216 yayla-oba yerleşmelerinden % 9'u 1350-1500 m. arasında, % 70'i 1500-2000 m. ve % 21'i de 2000 m. den yukarıda kuruludur. Böylece yayla-oba yerleşmelerinin yoğun olarak 1500-2000 m. yükseltilerde toplandığını söyleyebiliriz.

Yayla yerleşmelerinde önemli bir konu, yerleşmelerinin orman içi veya orman kenarında kurulmasıdır. Orman sınırının yaklaşık 1750 m. den geçtiği kabul edilirse, yaylaların çoğu orman içi veya yakını (orman 5 km.) yerlerde kurulu olduğu anlaşılır (Şekil 5). Özellikle, kuzey yamaçta, 1500 m. yüksekliğe kadar olan

Şekil 5- Yayla-oba yerleşim yerleri ve orman ilişkileri

yaylaların tamamına yakını orman içinde yer almaktadır. Bu durum, yayla-orman ilişkisinden doğan sorunların temel nedeni olmaktadır.

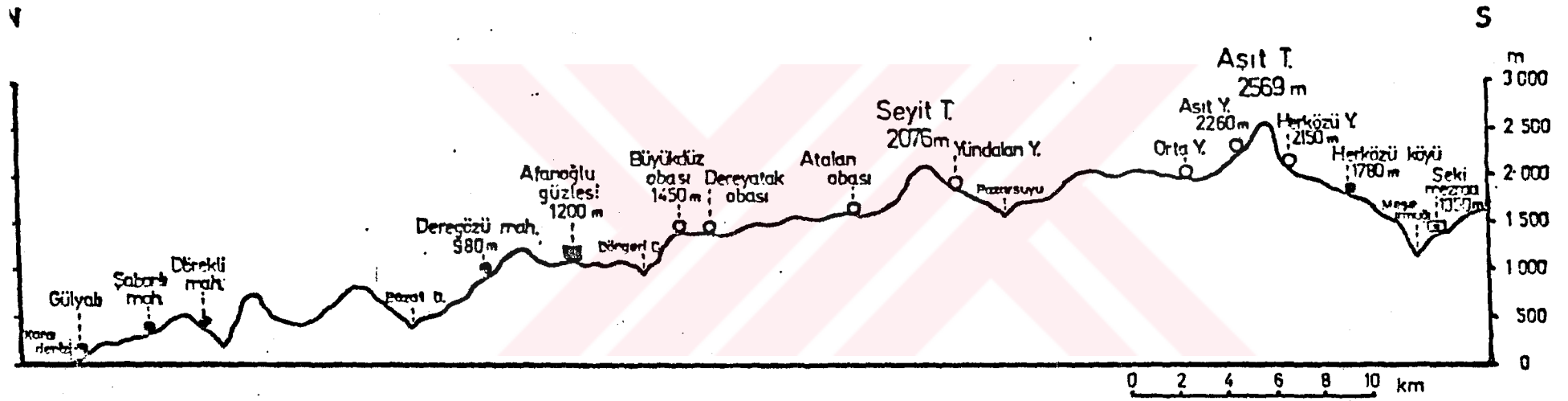
Yaylalara, o yaylaya çıkan köyün adı veya kurulduğu yerin coğrafi özelliğini yansıtan adlar verilmiştir:Tandır yaylası, Demirci yaylası, Bozat yaylası, Döngeri obası, Gerce obası, Taşbaşı yaylası,Sarıçiçek yaylası,Çakıloba,Dereoba,Kayabaşı yaylası gibi... Ayrıca bugün olmasa bile geçmişte o yaylanın beşeri ve ekonomik yönünü dile getiren adların verildiği de gözlenmektedir.Örneğin,dağın kuzey yamacındaki Arpalık yaylası,geçimlerini hayvancılıkla temin eden Koşaca(Ulubey)köylülerine aittir.Yaylada uygun toprak koşulları sayesinde,daha önceleri arpa üretiminin yapılmış olması , buraya Arpalık adının verilmesine vesile olmuştur.Yine aynı kesimdeki Koçağıl yaylası adını,buranın önceleri sağmal koyun sürüsünden ayrılan erkek koyunların(koçların)barındığı üstü açık,etrafı çevrili " ağıl " adı verilen bir yer olmasından almıştır.Keza Arıcılar yaylası,Öküzcüler yaylası gibi yaylalar adlarını taşıyan faaliyetlere sahne olmuşlardır.

Yayla alanı geniş ve düz, otlak imkanı fazla,kalış süresi uzun yayla-obalar genellikle kalabalıktır(TabloIII).Örneğin, Dereli'nin Melense, Kayabaşı, Yuva;Bulancak'ın Taşağıl, Tandır,Elmalı,Karapınar;Mesudiye'nin Kıyıyurt, Respene; Koyulhisar'ın Çakmaklı; Ulubey'in Gölardı;Kabadüz'ün Turnalık yaylası gibi...Yükseklikleri değişik olmasına karşın Geniş düzlüklere ve otlaklara sahip olan yaylalara birden fazla köy çıkar . Konut sayıları 50 den fazladır. Diğer yaylalar ise 3 ile 50 konutlu ve gevşek doku lu dağılışı gösteren yerleşmelerdir.

Yayla -oba yerleşmeleri arasında Çambaşı ile Bektaş, şekil ve fonksiyon bakımından yayla -sayfiyye(yazlık)yerleşmeleri olarak ayrı nitelik taşır.Çoğunlukla şehirli nüfusun, yazı geçirmek için çıktıkları Çambaşı ve Bektaş, civar yayla-obaların birer ticaret merkezidir.Haftanın belli günlerinde,pazar kurulur,her iki yayla-sayfiyyede elektrik ve telefon vardır. Ulaşım, her gün motorlu taşıtlarla, düzenli olarak yapılmaktadır. Yol boyunca, tek sıralı dükkanlardan kurulu çarşı, yayla - sayfiyyelerin merkezini oluşturur. Sağlam yapılı ve genellikle büyük boyutlu konutlar çarşının çevresine yayılmıştır. Çambaşı ve Bektaş yaklaşık 500 konutla yayla kasabası görünümündedir. Ordu iline bağlı yaylaların ilişkide olduğu Çambaşı 1850 m. yükseltide ve Ordu line yaklaşık 60 km. uzaklıktadır.2000m. yükseklikte kurulu olan Bektaş, Giresun il merkezine 47 km. , Bulancak ilçesine 45 km. uzaklıkta olup daha çok Bulancak ilçesinin sayfiyye yaylasıdır.

İnceleme alanımızda, yaylacıların çeşitli mevsimlerde kullandıkları güzle, kışlak ve mezraa adlarıyla ifade edilen yerleşmeler de vardır(Harita 3).Bunlar, kır iskânı içinde henüz köy iteliğine ulaşmamış köy-altı iskan tipleri olarak nitelendirilebilir.¹²

12.Necdet Tunçdilek:Türkiye İskân Coğrafyası(Kır İskânı) st.Üniv.Coğr.Enst.Neş.,No:I283-49,İstanbul 1967, sa:98.

Şekil 6-Gülyalı ilçesi ile Meşe ırmağı arasında kuzey-güney yönünde alınmış bir profil.

Güzle adıyla ifade edilen yerleşmelere Türkiye'nin hayvancılık faaliyeti sürdürülen çeşitli bölgelerinde rastlanmaktadır. Bolu yöresinde, hem yaylaya çıkışta, hem de yayladan köye dönüşte, yani ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde yararlanılan güzleler bulunmaktadır.¹³ Ayrıca Karadeniz kıyılarında, Ünye ve Fatsa güneyinde, Akdeniz bölgesinde, Alanya'nın kuzeyinde ve Torosların Geyik dağı bölgesinde güzleler vardır.¹⁴ Güzle yerleşmelerinin yaylacılık faaliyeti ile yakından ilişkisi vardır.

Karagöl dağlık kütlesi üzerinde güzle yerleşmeleri sadece kuzey yamaçta yer almaktadır. Yayla ve yaylacılıkla ilişkisi olmakla beraber, kuruluş yeri, yüksekliği, şekil ve fonksiyonları itibarıyla yaylalardan farklıdır: Köy ile yayla arasında fakat köye daha yakın bir yerde kuruludur (Şekil 6). Yüksekliği, esas yaylaya göre daha az olup aralarında 150 m. ile 350 m.lik fark vardır. Ayrıca güzlelerin çoğu orman içinde, çayır alanlarına sahip boşluklarda yer alır. Yararlanma süresi, esas yaylalara çıkış ve dönüşte olmak üzere ortalama 2 aydır. Güzleler, yaz mevsimi boyunca boş kalır. Yaylada olduğu gibi güzlede de her gileyen ait bir ev vardır. Ancak yaylalarda görülen etrafı, taş veya tel örgülerle çevrili, içinde daha çok ot üretimi yapılan yer diye tarif edilebileceğimiz Bağlaklar görülmez.

Güzlelerin yukarıda değinilen genel karakterinin daha iyi anlaşılabilmesi için yararlanma şeklini ele almak gerekir: Yüksek dağ ve orman kuşağı köylüleri, hayvancılık ve yaylacılıkla bütünleşen tarımsal uğraşıya sahiptir. Ekonomilerinde hayvancılığın ağırlıklı olmasına karşın, köylerinin yakınında besleme olanağı kısıtlıdır. Ayrıca tarlalar, ilkbahardan itibaren ekime ayrılmaktadır. yaylalardan ise ancak yaz mevsiminde yararlanılmaktadır. İş boyunca hayvanlarını kuru ot veya bahçelerde boş alanlarda esleyen köylüler, ilkbahardan itibaren köy dışında kurulu güzlelere çıkar. Esas yayla sahasında karın kalkması için güzlede bir süre alınır. Bu arada yaylaya çıkacak göç de sürülerden sonra güzlelere gelir. Yaz başlarında daha yüksekteki esas yaylaya göç edilir. Mevsim bitene kadar yaylada kalan gruplar, sonbaharda tekrar güzlelere iner. Kış hazırlıklarının tamamlanması ve havanın soğuması ile köye dönüş yapılır. Böylece güzleler, yaylalara çıkış ve dönüşte kullanılan geçici birer basamak yerleşim birimleridir. Güzlelerin konumu, hayvancılık ve yaylacılık faaliyetinin bir eseri olarak karşımıza çıkmaktadır.

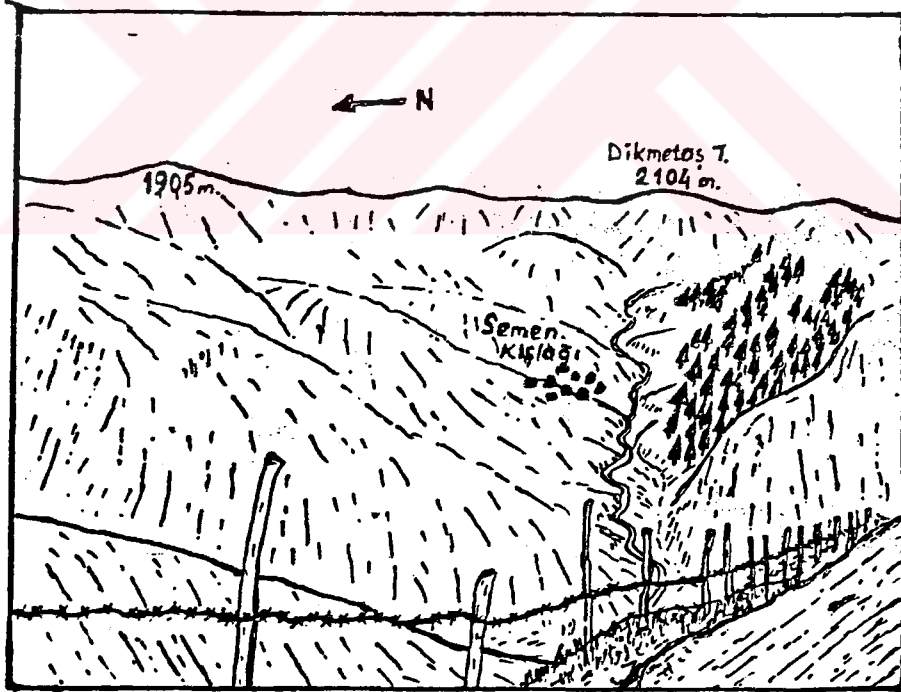
13. Mecdi Emiroğlu: Bolu'da Geçici Bir Yerleşme Tipi "Güzle". A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Coğ. Araşt. Enst. Dergisi. Sayı 8, Ankara 1977, sa: 97-120.

14. Camal Arif Alagöz: Birinci Coğrafya Kongresi. sa: 154.

Genellikle köylere yakın kurulan gözlelerin, zamanla iskan çekirdeği ve onun gelişimi ile iskan grubu veya mahalle şeklinde devamlı yerleme sahasına dönüştüğü gözlenmektedir. Bu oluşumda başta nüfus artışı önemli rol oynar. Yeni mülk edinme ve hayvanları daha geniş imkanlarla besleme gibi bir takım sosyal ve ekonomik faktörler de etkilidir. Pazarsuyu vadisinde Beltarla ve Fındıcak ; Turnasuyu vadisinde Düздаğ, Afanoğlu ve Camidüzü gözleleri örnek gösterilebilir. Son 10-15 yıl içinde , 2 ile 8 aileden oluşan gruplar esas köylerindeki evlere inmeyip bu gözlelerde kalmaktadır.

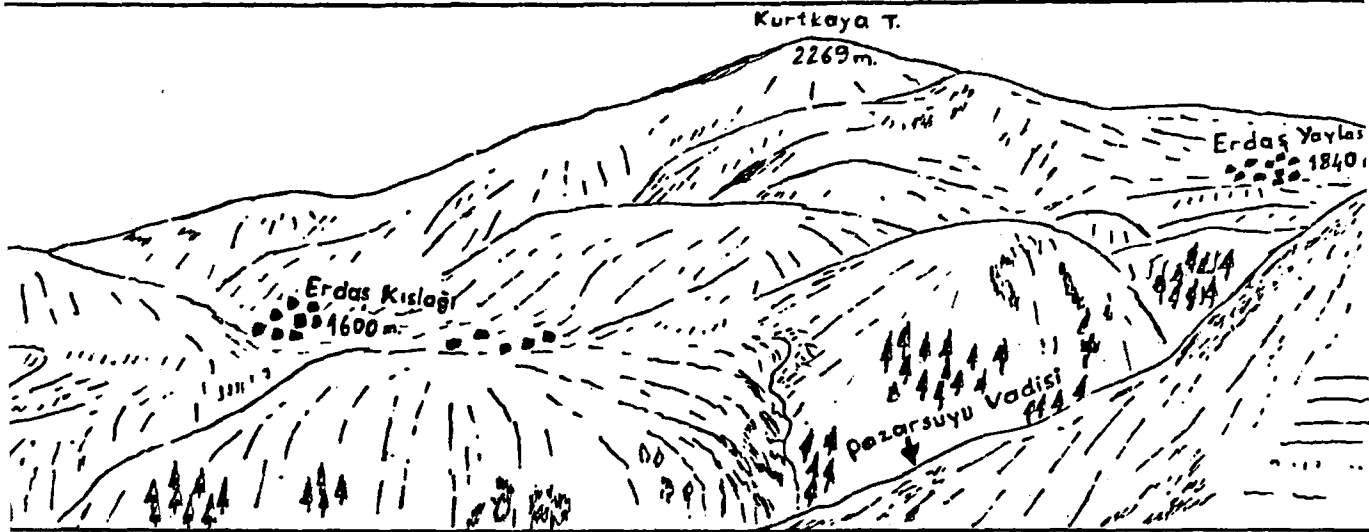
Devamlı yerleşmeler dışında, yayla alanı içinde kalan kışlaklar yayla ve güzleden sonra dikkat çekici özelliklere sahiptir. Kışlak, sürünün kışın barındığı yer; en az kar tutan, soğuğa maruz olmayan ve otu bol olan mahallerdir. 15 Sahamızda, devamlı yerleşmeler dışında, sürülerin kışı geçirdiği kışlaklar, Pazarsuyu vadisinin yukarı kesiminde yer almaktadır. Pazarsuyu vadisi ve kolları tarafından açılan kuytu yerlerde, 5 ile 10 evden oluşan Ortaoba, Semen, Sinanlı, Yündalan, Cınnı, Erdaş, Maden ve Çayırçala kışlakları bulunmaktadır. Kuruluş yeri herşeyden önce sürülerin kışlamasına elverişli şartlara sahiptir; bakı yer seçiminde rol oynayan en önemli faktördür. Daima kuzeye kapalı, güneye açık yönde kuruludur (Şekil 7). Rüzgar ve fırtınalardan

Şekil 7-Semen kışlağını batıdan gösterir diyagram.

Fazla etkilenmeyen, çığ tehlikesinden uzak ve daha az kar tutan

vadilerde yer alırlar.Kuruluş yeri bakımından diğer önemli yanı da daima esas yaylaya yakın olmalarıdır(Şekil 8).

Şekil 8-Pazarsuyu vadisinin yukarı çığırında Erdaş kışlağı ile Erdaş yaylasını gösterir diyagram.

Kışlaklar esas olarak fazla sayıda koyunu olan ailelerin kış mevsiminde sürülerini köylerine indirmeyip yayla yakınında kışladıkları mahallerdir.Fakat kuruluş yeri ve iklim koşullarının uygunluğu nedeniyle,kışlakta kalan aileler dışında bazı yaylacıların,yaylaya çıkış ve dönüşte olmak üzere bir süre burularda konakladığı da gözlenir.Örneğin,Ordu'nun Karacaömer köyünden gelen bir grup yaylacı,Nisan ayında Sinanlı kışlağına,Mayıs ayında da kışlak akınındaki Sinanlı yaylasına çıkar.Eylül ayının ilk haftasından itibaren tekrar Sinanlı kışlağına iner.Ortalama 1-1,5 ay burada kaldıktan sonra köye dönüş yapılır.Kışlaklar,bu yönleriyle,yani yaylara çıkış ve dönüş yolları üzerinde,geçici iskan mahalleri olmasıyla güzlelere benzerlik göstermektedir.Fakat onlardan ayrılanları da vardır.Başta güzleler,ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde bir süre kalınıp,yaz ve kış mevsimlerinde terk edilirken,kışlaklarda ise kış mevsiminde kalan aileler vardır.Ayrıca güzle,köylere yakınlıkta,kışlak ise yaylalara yakın yerde bulunur.

Çalışma sahasındaki kışlaklarda değişik köylerden toplam aile kışlamaktadır.Ordu'nun Teyneli,Karacaömer ve Öceli köylerinden olanlar çoğunluktadır.Kışlayan ailelerin esas köylerinin mülkiyetleri olmasına karşın geçimlerine yeterli değildir.Yılcılık başlıca geçim kaynaklarıdır.Aileler,hayvanların barınma ve beslenme sorununu daha az emek ve maliyetle çözmek için,yaz-yaylada kışın da yaylaya yakın kışlaklarda kalmaktadır.Böylece yaylada üretilen kuru ot 30-40 km. uzaklıkta köylere taşınmadığı gibi hayvanları çevrede daha fazla otlatma imkanı doğmaktadır.

Beşeri açıdan diğer özellik, kışlak ve yakınındaki yaylaların Kurtuluş savaşına kadar yörede yaşayan azınlıklar tarafından kullanılmış olmasıdır. Daha çok Rumlardan oluşan azınlıkların, aşağı yukarı bugünkü benzeyen düzen içinde yaşadıklarını gösterir kalıntılar mevcuttur. Semen kışlağında yer alan kilise bunun bir örneğidir.

Mezraalara gelince: Karagöl dağı'nın güney yamacında, Aksu ırmağının yukarı kesiminde yer alır. Vadi boyunca kurulu mezraalar genellikle köylere bağlıdır. Köyün yakınında, hayvancılık faaliyetinin sürdürüldüğü mezraalarda az da olsa arpa, buğday, çavdar ve patates ekimi yapılmaktadır. Kış mevsiminde hayvanlar mezraa içinde bulunan yerleşik konutlarda barınır. Yazın mezraa çevresinde, boş alanlarda otlatılır.

b) Yaylacı Köyler ve Yaylacılık Faaliyetleri

Karagöl dağında yer alan yayla-oba yerleşmelerinin sayısı 216'dır. Bunlar Ordu, Giresun ve Sivas illerinin ilçelerine bağlı toplam 156 köye aittirler (Tablo I).

İlçe	Toplam köy sayısı	Fındık tarımı yapan :		Yaylaya çıkan	
		köy sayısı	%si	köy sayısı	% si
ORDU					
Merkez	57	57	100	29	51
Gülyalı	8	8	100	8	100
Kabadüz	18	12	67	15	83
Mesudiye	59	-	-	24	41
Ulubey	31	31	100	18	58
GİRESUN					
Merkez	58	51	96	3	6
Bulancak	45	36	80	28	62
Dereli	34	23	68	12	35
Piraziz	17	17	100	12	71
SİVAS					
Koyulhisar	45	-	-	7	16
Genel Toplam:	367	235	64	156	43

Tablo I - Karagöl Dağında Yaylaya Çıkan Köylerin Sayısı ve İlçelere Göre Dağılışı.

Ordu-Merkez, Mesudiye, Ulubey, Giresun-Merkez, Dereli ve Koyulhisar ilçelerine bağlı köylerin bir bölümü sahanız dışında kalan yaylalara çıkar. Gülyalı, Kabadüz, Bulancak ve Piraziz ilçe köylerinin yalnızca Karagöl dağı üzerinde yaylaları vardır. Bunu dikkate

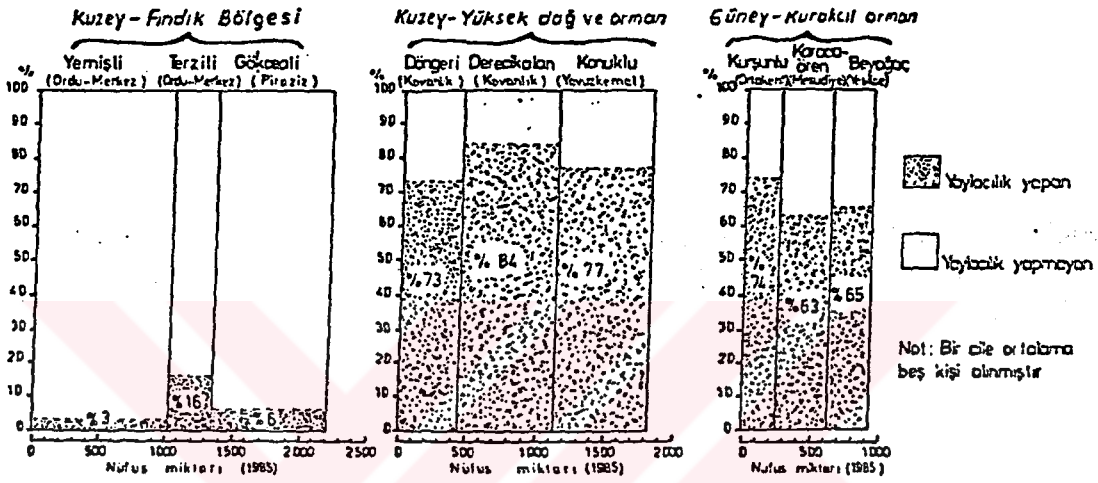
alıp bir değerlendirme yaptığımızda; muhtarlık olarak toplam köylerden Gülyalı`da % 100`ü, Kabadüz`de % 83`ü, Bulancak`ta % 62`si ve Piraziz`de % 71`i yaylaya çıkmaktadır.

Yaylaya çıkan köyler düzeyinde ele aldığımızda, çoğunun yaylacılık yaptığı anlaşılmaktadır. Fakat her köyde yaylacılık yapan aile sayısı aynı değildir. Köylerden yaylaya çıkan aile sayısı ve dolayısıyla nüfus miktarı köyün sosyo-ekonomik yapısına göre değişmektedir. Kimi köylerde bir-iki aile kiminde oldukça fazla sayıda aile yaylaya çıkmaktadır. Örneğin, Bayramlı`da 13, Yeşilyurt`ta 74 (Kabadüz); Anbarcılı`da 2, Kestane`de 19 (Gülyalı); Cindi`de 85, Tandır`da 125 aile (Bulancak) yaylaya çıkmaktadır.

Köylerden yaylaya çıkan nüfus miktarı konusunda, aile sayıları dikkate alınarak bir oranlama yapılırsa bunun % 2 ile % 96 arasında değiştiğini söyleyebiliriz.

Kuzey yamaçta, kıyıda 500 m. yükseltiye kadar olan köylerin yarısından fazlası yaylaya çıkmasına karşın, köy nüfusunun yaklaşık % 2 si ile % 15 i yaylacılık faaliyetine katılmaktadır. Bu grup köylerin yaylacılıkla ilgisi, sembolik düzeyden ileride geçmez. Öyleki bazı köylerden, ancak birkaç aile, bu faaliyete katılmaktadır. 500 ile 1000 m. arasında kalan köylerden yaylaya çıkan aile sayısında, biraz artış vardır. Nüfusun yaklaşık % 16 ile % 60ı yaylacılık faaliyeti ile ilgilenmektedir. Bu katılımın ileriki yıllarda azalacağını söylemek yanlış olmaz. Çünkü bu kesim köylerden yaylaya çıkan aile sayısı bir önceki yıllara göre azalma göstermektedir. Örneğin, Piraziz ilçesine bağlı 82 nüfuslu (1985) Armutçukuru köyünden İnboynu, Asar, İbişoğlu ve Türük yaylalarına çıkan aile sayısı daha önce 60 iken 1990 yılında 23`e inmiştir. Kıyıya yakın köylerde giderek azalan ve terk edilen yaylacılık faaliyetine karşın, yüksek dağ ve orman köyleri yoğun bir yaylacılık yapmaktadır. Bütün köylerden yaklaşık olarak nüfusun % 70 den fazlası yaylaya çıkar. Yaylaya çıkan aile sayısında azalma yerine, nüfus artışına paralel bir artış görülmektedir. Kurakçıl güney yamaç köyleri için benzer durum sözkonusudur. Yani köy nüfusunun büyük bölümü yaylacılık yapmaktadır. Ancak bu kesim köylerinde yaşanan göç olayı, yaylacılık faaliyetini olumsuz yönde etkilemektedir.

Örneğimizi daha küçük ünitelerden, köylerden verecek olursak yaylacılığa katılımda farkın belirgin olduğunu görebiliriz. (Şekil 9). Geçimlerini fındık tarımı ile sağlayan Yemişli, Terzili ve Gökceali köylerinde yaylacılık yapan aile sayıları sırası ile 5 (Dereyurt yaylasına), 10 (Kavaklıca yaylasına) ve 11 (Karatepe ile Sarıalan yaylalarına) olup, toplam nüfus içindeki oranları yaklaşık % 2 , % 16 ve % 6 dır. Yüksek dağ ve orman köyleri

Şekil 9- Karagöl dağının kuzey ve güney yamaçlarında bulunan birbirinden farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip köylerin yaylacılık faaliyetine katılma oranları.

le güney yamaca, kuraklı orman köylerinden yaylaya çıkan aile sayıları daha fazladır. Toplam nüfusu 669 olan Derecikalan köyünde 100 den fazla aile Dereoba, Demirci, Sazbaşı, Çatalçam, ulak, Konakyanı ve Dokuzgöz yaylalarına çıkar. Güney yamaca Kuruolu köyünden Çakmakla yaylasına çıkan aile sayısı 37 dir. Toplam nüfus içindeki oranları yaklaşık % 60 dan fazladır.

Buraya kadar yapılan açıklamalar ile yaylacılık yapan köylerin , bu faaliyete değişik oranlarda katıldığını belirtmiş oluyoruz. Şimdi de yaylaya çıkış nedenleri üzerinde duracağız. Bunun için önce konumuzla ilgisi oranında köylerin sosyo-ekonomik özellikleri, değişimler ve yaylacılığa etkileri incelenecektir.

Karagöl yaylalarına çıkan köyler, kıyıda iç kısımlara doğru morfo-bio -> iklimik sentezin ortaya koyduğu, farklı sosyo-ekonomik yapıya sahiptirler. Kuzeyde kıyı boyunca yer alan köyler, kendilerini fındık tarımı ile karakterize ederler. Yüksek

dağ ve orman köylerinde fiziksel faktörler, özellikle iklim fındık tarımının yapılmasını engellemektedir. Başlıca uğraşları hayvancılık üzerinde yoğunlaşmıştır. Güneyin kurakçıl orman kuşağında ise tahıl tarımı ve hayvancılıkla geçimini sağlayan köyler yer almaktadır.

Yöreye fındık tarımının girmesi, 1877 Osmanlı - Rus savaşından sonra yerleşen muhacirlerin etkisiyle olmuştur.¹⁶ Savaş yılları ve 1929 yılında dünya ekonomisinin getirdiği sıkıntılar, fındık tarımından beklenen verimin alınmadığı yıllardır. Bu dönemlerde kırsal kesim mısır, patates ve soya fasulyesi gibi tarla ürünleri ekimi yanında hayvancılık ve yaylacılık faaliyetini de yoğun biçimde sürdürmüştür. 1950 li yıllardan sonra fındık ticaretinde teşkilatlanma, yetiştirme metodlarını öğrenme ve verim artırmaya önem verilmesiyle kıyı kesimi başta olmak üzere geniş alanlar fındık bahçelerine dönüştürülmeye başlanmıştır.¹⁷ Bu gelişmeler sonucu kırsal kesim ekonomisinde hayvancılık gerilemiş, fındık tarımı ön plana çıkmıştır. Daha sonraki yıllarda ise devlet desteği, verim ve gelir artışı kıyının gerisinde yer alan amaçlarda da bu ürüne ilgiyi artırmıştır. Sonuçta bugün kıyıda kırsal kesimlere doğru, vadiler boyunca 750-800 m. yükseltiye kadar geniş bir alan, fındık tarımına ayrılmıştır. Yüksek sahalara yayılma, daha çok orman açmaları ile gerçekleşmiştir. Ayrıca mısır ve soya ekim alanlarının fındık bahçelerine dönüştürüldüğünü de belirtmek gerekir. Yüksek sahalara kadar yayılan fındık, iklimden fazla etkilenir. Verim, bazı yıllar kıyı kesimine göre önemli ölçüde azalır. Bu nedenle kıyı kuşağı köyleri tamamen fındık tarımı yaparken yüksek köyler hayvancılığı bir niyet süpürge olarak görmüşlerdir.

16. Abdullah Türkoğlu: Dünya Fındık İstihsal ve Ticaretinde Türkiye'nin Durumu. İ.Ü. Yayınları, No: 907, İstanbul, 1961, sa: 22.

17. Kemal Peker: Fındık (Tarım, Tarihçe, Kültür ve İstihlak Şekilleri) Giresun 1947, sa: 19.

Yukarıda yapılan açıklamadan anlaşılacağı üzere bu yörede, özellikle kıyı kuşağı köylerinde, fındık tarımının yapılmasıyla hayvancılık ve yaylacılığa dayalı, dış dünyaya kapalı olarak sürdürülen ekonomik sistem büyük ölçüde terk edilmizdir. Burada, ekonomik faaliyetin fındığa dayanması hayvancılığı ikinci, hatta üçüncü plana itmiştir. Günümüzde, kıyı kuşağı köylerinde yapılan hayvancılık, daha çok ahırda beslenen " sığır besiciliği " şeklindedir. Elde edilen ürünler de kendi ihtiyaçlarını zor karşılar. Geçimlerini mevsimlik ve tek ürünü bağlayan köylü, zamanla bunun sıkıntılarını yaşamıştır. Nüfus artışı ve fındık bahçelerinin miras yoluyla parçalanması, bazı yıllarda yaşanan verim düşüklüğü nüfusun bölgeden dışarıya göç etmesine neden olmuştur.¹⁸ Bu olgu, köylerin nüfus kaybına, dolayısıyla yaylacılığı terk edenlerin artmasına yol açmıştır.

Fındık tarımı yapan köylerden bugün yaylaya çıkış, ekonomik sebeplerden çok eski geleneği sürdürme ve yaşatma amacını taşır. Yaylaya çıkan ailelerde hayvan miktarı ve geliri önemsiz denecek kadar azdır. Yaylada kendi arazisinden başka komşusunun veya yakınlarının arazisine de bakar. Yayladaki mülkiyetin diğer köylüler tarafından işgâlini önleme ve hakkını koruma düşüncesi önem kazanır. Fındık alanı dışında kalan yüksek dağ ve orman köylerinin yaylaya çıkışı tamamen ekonomiktir. Yayla sahasından hayvancılık başta olmak üzere çeşitli amaçlarla faydalanmak esastır. Köylerde kültür bitkilerinin yeri, ailenin ihtiyacına cevap vermekten öte gitmez. Hayvancılık, birinci geçim kaynağıdır. Fakat hayvanların beslenmesi için geniş otlak alanı lazımdır. Tarlaların ilkbaharla ekime ayrılması ve orman alanları otlak sahasını sınırlamaktadır. Bu durumda, köy dışında ve orman sınırının üstünde, yaylalarda yazın karların erimesi ile gelişen çayır örtüsü hayvancı gruplar için geniş imkan tanır. Önce sürüler, sonra göç köyden yaylaya çıkar. Havalar soğuyunca tekrar köylere dönülür. Bu mevsimlik hareket Güney yamaç köylerinde de aynı nedenlerle yapılmaktadır. Kuzeyden farklı olarak tahıllar yetiştirilse bile temel geçim kaynağı hayvancılıktır.

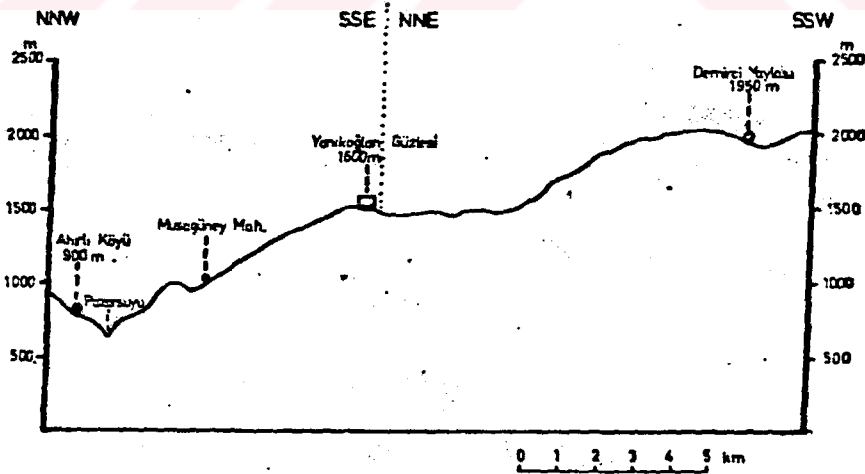
18. Hüseyin Kaptan: Doğu Karadeniz Bölgesinde Fındık Kuşağında Kentleşme Sorunları. "Ordu ve Yöresinin Tarımsal, sosyo-ekonomik Sorunları ve Çözüm Yolları Sempozyumu ". Ordu Valiliği, Ordu 1983, sa:239-256.

c) Yayla Göçü

İnceleme alanımızda yaylacılık, yerleşik grupların katıldığı dikey yönde ve mevsimlik bir harekettir. Ortalama 5-6 ay süren bu faaliyetin başlangıç ve bitiş zamanı, yaylaların yüksekliğine, iklime, köy ile yayla arasındaki uzaklığa bağlı olarak değişmektedir.

Yaylaların 1350 m. den başlayıp 2260 m. ye ulaştığı düşünülürse, çıkış, iklime bağlı olarak farklı tarihlerde gerçekleşir. Yüksekliği fazla olmayan yaylalara, sıcaklığın erken yükselmesi ve kar örtüsünün kalkmasıyla daha önce çıkılır. Yüksek yaylalarda ise geç ısınma nedeniyle kar örtüsü geç kalkar. Çıkış tarihi de alçaktaki yaylaya göre gecikir. Genel olarak 1900 m. ye kadar olan yaylalara Nisan ayında çıkılıp Ekimde dönüş yapılır. Yüksekliği 1900 m. yi aşan yaylalara, çıkış Mayıs ayından sonradır. Dönüş, Ağustos ayından sonra yapılır. Genellikle sürüler göçten 10-20 gün önce çıkar, geç döner.

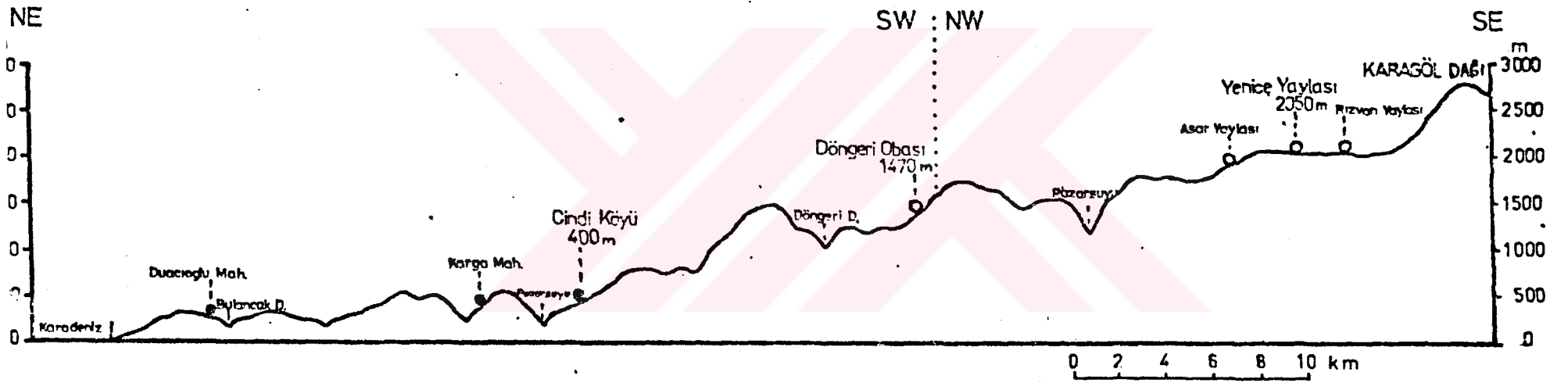
Yaylalara çıkış zamanı farklı olduğu gibi, çıkış şekli de farklıdır; kuzey kesim dağ ormanları kuşağındaki köylerden kademe kademe olarak çıkılır. Örneğin, Ahırlı köyünden 5 Nisanda ayrılan sürüler, aynı gün Yakıkoğlan güzlesine çıkar (Şekil 10). Sürülerin

Şekil 10 Pazarısu vadisinde Ahırlı köyünden güzle ve yayla alanına doğru NNW-SSE ve NNE-SSW yönünde alınmış bir profil.

rdından göç gelir... Yüksekte kalan esas yaylada ısının yükselmesi ve kar örtüsünün kalkması için Mayıs ayına kadar güzlede kalınır. 15 Mayıs'tan itibaren Demirci yaylasına çıkılır.

Şekil II— Alçak ve yüksek yayla : Bulancak doğusunda Küçükü köyü ile Karagöl dağı arasında NE-SW ve NW-SE yönünde alınmış köy ile alçak ve yüksek yaylaları gösteren profil.

Güzleden esas yaylaya çıkışta sürü ve göç aynı zamanda hareket eder. Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarını kapsayan üç aylık süre içinde yaylada kalınır. Yüksek yaylada erken soğuma ve kar yağışı Eylül ayından itibaren aşağıya inmeyi gerektirir. 1 ile 10 Eylül tarihleri arasında tekrar Yanıkoğlan güzlesine inilir ve Ekim ayının sonlarına doğru (20-30 Ekim) köye inilir.

Kademeli yayla göçünün köy-güzle-yayla şekli yanında köy-alçak yayla-yüksek yayla şekli de vardır. Özellikle fazla sayıda koyunu olan aileler, alçak yayla-obalarda bir süre kaldıktan sonra daha yüksekteki yaylaya çıkarlar. Örneğin, Cindi köyünden gelenler, Nisan ayında Döngeri obasına ulaşır. Koyunu fazla olan 18 aile 1 - 1,5 ay burada kaldıktan sonra, Mayıs ayında daha yüksekteki Yenice yaylasına göç eder. Yüksek yaylada 3 aylık süreden sonra Eylül ayında Döngeri obasına ve Ekimde de köye inilir(Şekil II).

Kıyı kuşağı köylerinden koyunu olan aileler hariç tutulursa yaylalara çıkış ve dönüş kademeli yapılmaz. Bu köylüler, sığırları ile beraber bir araçla direk yaylalara çıkarlar. Çıkış tarihi, yukarıda verdiğimiz örneklere benzer. Bu kesimdeki fazla sayıda koyunu olan aileler ise ilk önce yayla sahasında bulunan kışlaklara çıkar. Bir süre burada kalır ve daha sonra yaylaya çıkış yapar.

Güney yamaçta bulunan köylerin göç özelliklerinde ise bazı farklılıklar vardır. Burada, köy ile yayla arasında yükselti farkı ve uzaklık kuzeye göre daha azdır. Kademeli bir çıkış yapılmaz; köyden, göç ile sürü birlikte hareket eder ve aynı gün yaylaya ulaşılır. Örneğin, Gümüşlü (Koyulhisar-SİVAS) köyünde yaylaya çıkış tarihi, önceden köylüye duyurulur. 10-15 Mayıs tarihlerinde, hayvanlarıyla birlikte, yaya olarak Çakmaklı yaylasına çıkarlar. Köye dönüş 20 ile 25 Ekim tarihleri arasında gerçekleşir.

d) Yayla Konutları

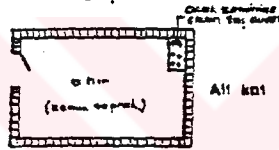
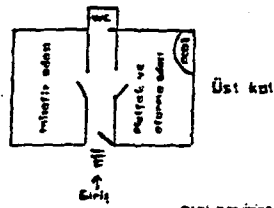
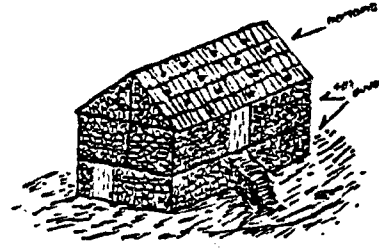
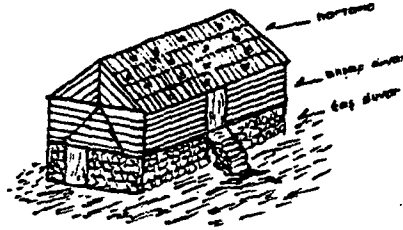
Yaylacıların köylerinde olduğu gibi, yaz mevsiminde iskân ettikleri sahalarda da (yaylalarda) konutları bulunur. Ancak yaylada inşa edilen konutlarda kalış süresi, ekonomik faaliyetler, malzeme, iklim koşulları gibi bir takım faktörlerin etkisi nedeniyle yapı ve fonksiyon farklılıkları ortaya çıkmıştır. Bu bölümde, yayla-köy konutlarını karşılaştırma yerine, yaylada bulunan evlerin genel özelliklerini tanıtmaya çalışacağız.

Yaylada, taşların üst üste konulmasıyla yapılmış, ilkel ve basit evlerden, oldukça sağlam yapılı, yaz ve kış kalınabilecek genişlikteki tipte evlere rastlayabiliriz. Tek malzeme ile yapılmış ev hemen hemen yok gibidir. Bu özellik, evlerin ortak özelliğini oluşturur. Orman içi veya yakınında yer alan güzle, yayla obası evlerinde ahşap malzeme fazla kullanılmıştır. Ormandan uzak ve yüksek yaylalarda ise daha çok taş malzeme kullanılmıştır. İçerideki malzemeye uzaklık kullanım oranını etkilemektedir. Yazlık (yazlık) evleri dışında, evlerin çoğu yaylacıların bilgi ve becerileri ile yapılmıştır. Bu nedenle gelenek ve göreneklerin ölü küçümsenemez. Mali durum, ekonomik yapı, ulaşım... yayla evlerinin inşasında diğer faktörlerle birlikte etki etmektedir.

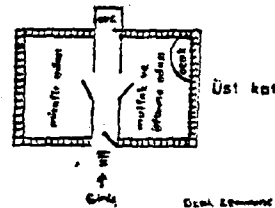
Kısaca, yayla konutları, coğrafi çevre şartlarına, yaylacıların sosyal ekonomik yapılarına, yaylaya çıkış amacı ve yararlanma süresine bağlı olarak şekillenmiştir.

Çift katlı konutlar, büyükbaş hayvan sayısı fazla olan yayla ile, alçak ve yüksek yaylalarda çoğunluktadır. Örneğin, Yanıkışlan, Oymaca, Elbehasan ve Teknetaş güzleleri ile Tandır, Demirli, Elmalı, Sulak, Sazbaşı, Yenice, Taşağıl... yaylalarında, çift katlı ve monoton görünüşleri ile dikkati çekerler. Orman içi ve yakınında olanlarda alt kat taş, üst kat ahşap malzeme ile yapılmıştır (Şekil 12.). Üzeri "hartama" adı verilen ince tahtalarla kaplıdır. (Hartama, ladin ve çam ağaçlarının budaksız gövdelerinin 80-100 cm boyunda, 10 cm eninde ve 1-2 cm kalınlıkta biçilerek yapılır.) Alt kat ahır, üst kat, oturma ve yatma yeridir.

Hemen hiç birinde pencere yoktur...Çift katlı olan ve ormandan uzak, yüksek yayla evleri aynı tarzda inşa edilmiştir.Fakat her iki kat taş malzeme ile yapılmıştır; ağaç kullanımı azdır.(Şekil 12)

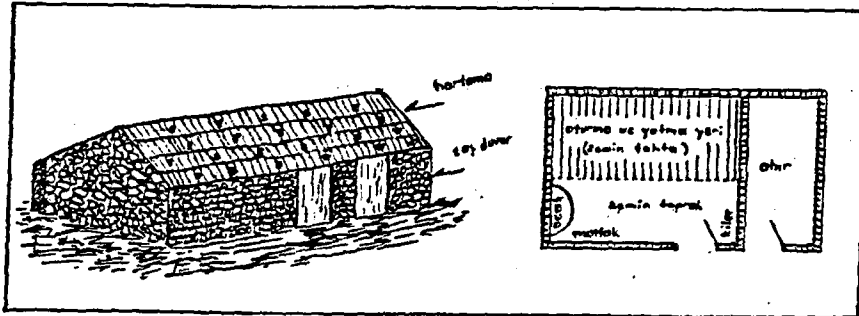

Şekil 12 - Yonkafion gözleminde çift katlı bir evin dış görünüşü ve planı.

Şekil 13 - Sarbası yaylasında çift katlı bir evin dış görünüşü ve planı.

Yaylalarda, tek katlı evler, çoğunluktadır. Bu tip evlerde, ister orman içinde, isterse ormandan uzakta olsun taş kullanımı azdır. Sadece çatı, yatma yeri ve kapı kısmı ahşap malzemedenir, (Şekil 14). Genelde tek odalı olup, mutfak, oturma ve

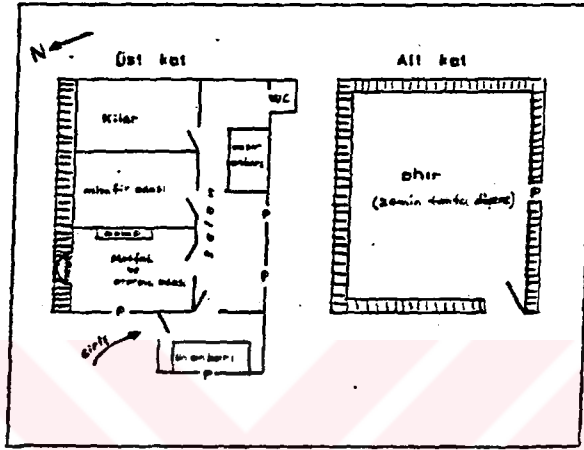

Şekil 14 - Tek katlı bir yayla-oba evinin dış görünüşü ve planı.

Yatma yeri bu odanın içinde yer alır. Eklenti olarak bazılarında şaraplar için bir ahır vardır. Evler, penceresiz ve alçak tavanlıdır. Tuvalet, dışarıda, evden uzaktadır.

Hıyvensal ürünlerin üretim yeri olan yayla - oba konutları tek veya çift katlı, hemen beşi basit, ilkel yapıları ve sağlıksız koşullara sahiptir.

Kış mevsiminde kalınan kışlak evleri, yayla - oba evlerine göre daha geniş ve sağlam yapıdır. Genelde çift katlı olup, alt katı ahır, üst katı da barınmaya ayrılmıştır (Şekil 15).

Şekil 15 Semen kışlakında çift katlı bir evin planı. Evin yapı tarzı yayla-oba evlerinden farklıdır; birer fazla odalar, üst katın bölümleri ve zemin ahşap malzeme ile yapılmış, içinde yiyeceklerin depolandığı bölümler vardır.

katılar, hartama yerine çinko ile örtülüdür. Bu tip konutlar Cınnı, İndalan, Semen, Sinanlı, Maden, Erdaş ve Çamçalaya kışlaklarında çoğunluktadır.

Birer sayfiyye yeri ve ticaret merkezi olarak kullanılan, ambaşı ile Bektaş yaylalarında konutlar, buranın fonksiyonuna, öre şekillenmiştir. Karadeniz bölgesinin eskâ "dolma ev" tipinden ehirlerde karşılaştığımız, betonarme yapılara kadar değişik tipte vleri bir arada görmek mümkündür. Konutlar, genelde uzak çevreden emin edilen çimento, tuğla, briket ve çinko gibi malzemelerle inşa edilmiştir. Çoğunluğu çift katlıdır.

Çambaşı ve Bektaş yaylalarında gözlenen betonarme konutları diğer yayla-obalarda da bulabiliriz. Ordu-Çambaşı yolu üzerindeki yer alan Turnalık, Yenioba, Taşbaşı, Kabalak... yaylalarında bu ipte evlere sıkça rastlanır. Ulaşımın gelişmesi ve mali güce bağlı olarak inşa edilen, doğal çevredeki geleneksel evlere yabancı ıran betonarme konutlar, yaylalardaki yeni gelişmenin habercisidirler.

III - EKONOMİK FAALİYETLER

Yaylalar, köy-altı, köy, kasaba ve şehirlerde yaşayan insanların yaz devresinde, çeşitli ekonomik faaliyetlerde bulunduğu ikinci bir geçim sahası olmak gibi bir özellik taşır.¹⁹ Karagöl yaylaları, Ordu-Giresun köylerinden hayvancılıkla uğraşan yaklaşık 6000 aile ve tahminimize göre, 30 000 ile 40 000 kadar nüfus için, önemli bir geçim alanıdır. İlbahardan sonra yaylalara göç eden gruplar Güze kadar 5-6 ay köyün dışında ekonomik etkinliklerini sürdürürler.

Yayla-obaların ekonomik fonksiyonları, temelde hayvancılıktır. Ancak uygun olan yaylalarda bir miktar tarla ürünlerinin ekimi de yapılmaktadır. Bu bölümde, sözkonusu ürünlerin üretimi, değerlendirilmesi ve pazarlanmasını ele alıp incelemeye çalışacağız.

a) Yaylalarda Hayvancılık, Hayvan Ürünleri Üretimi ve Değerlendirilişi

Karagöl dağı üzerinde, 1900 m. yüksekliğe kadar olan yaylalarda otlatma süresi, 150 ile 180 gün, daha yüksekteki yaylalarda ortalama 90 ile 110 gündür. Bu süre içinde yaylalarda, ne kadar hayvanın beslendiğini gösteren veri kaynakları mevcut değildir. Kendi imkanlarımızla gezdiğimiz 84 yaylada, 1990 yılında toplam 57 100 koyun ile 7510 sığırın bulunduğunu tespit edebildik. Böylece her bir yaylada ortalama 680 koyun ve 89 sığır bulunmaktadır. Bu veriden yapılacak örnekleme ile 216 yaylada yaklaşık bir tahminle koyun sayısının 140 000 ile 150 000, sığır sayısının da 8 000 ile 20 000 arasında olduğunu söyleyebiliriz.

Diğer yandan, Ordu ve Giresun Hayvan Sağlığı Şube Müdürlüğü'nün 1989 yılı kayıtlarına göre, alanımızda yayla yapan ilçe köylerinde toplam 208 822 koyun ve 126 823 sığır beslenmektedir (Tablo II). Bu kayıtlarla, yaylalardan elde ettiğimiz rakamlar arasında karşılaştırma yapacak olursak şunları söyleyebiliriz: Genelde yaylacı köylerde küçükbaş hayvan (koyun) sayısı fazla, küçükbaş (sığır) sayısı azdır. Tamamen fındık tarımına yönelmiş olan Giresun-Merkez ve Piraziz ilçe köyleri ile Ordu-Merkez, Gülyalı, Kabadüz ve Uluçay ilçe köylerinde büyükbaş hayvan sayısı çok, koyun miktarı azdır. Yaylalarda koyun sayısı oldukça yüksektir. Toplam hayvan miktarının % 85 den fazlasını koyun oluşturur. Buradan, köylerde

¹⁹. Necdet Tunçdilek: Türkiye'de Yaylalar ve Yaylacılık. sa:26.

<u>İlçe</u>	<u>Büyükbaş (sığır)</u>	<u>Küçükbaş (koyun)</u>
GİREŞÜN		
Merkez	16 084	12 951
Bulancak	17 046	24 842
Dereli	20 211	69 773
Piraziz	5 246	4 792
ORDU		
Merkez	23 166	12 927
Gülyalı	2 228	1 630
Kabadüz	5 468	3 793
Mesudiye	23 022	65 614
Ulubey	14 352	12 500
TOPLAM:	126 823	208 822

Tablo II - Karagöl Yaylalarına Çıkan İlçe Köylerinin Hayvan Sayıları (1989).*

mevcut koyunların büyükbölümünün, % 70 den fazlasının yaylaya çıkarıldığı veya koyun sayısı fazla olan köylerden yaylaya çıkarılan fazla olduğunu söyleyebiliriz. Böylece sahamızdaki yaylalarda ayvancılık faaliyetinin koyunculukta yararlanma şeklinde olduğu görülmektedir.

Her bir yaylada ortalama 680 koyun beslendiğini belirtmiştik. Bazı yaylada, bu rakamın altında, bazılarında daha fazla sayıda koyun bulunduğu ayrı bir gerçektir. Örneğin, Bazattaşı yaylasında 2580 koyun, 550 sığır; Elmali yaylasında 3500 koyun, 115 sığır; Yassıyurt yaylasında 3200 koyun 50 sığır ve Keşkaya yaylasında 880 koyun ile 30 sığır bulunmaktadır. Ahırlı obasında 210 koyun, 130 sığır; Karatepe yaylasında 80 koyun, 75 sığır ve Yenioba yaylasında ise 35 koyun ile 40 sığır mevcuttur. Hayvan miktarında gözlenen bu farklılık, yaylanın yüksekliğine, çayır-otlak zenginliğine ve ormana uzak veya yakınlığına bağlıdır. Geniş otlak alanına sahip, ormandan uzak ve yüksek yaylalarda, koyun sayısı fazla, sığır sayısı azdır. Yüksek yaylalarda otlatma süresinin kısalığına rağmen, zengin ve geniş çayırlara sahip olması nedeniyle, koyun sayısı fazla aileler çıkar. Bu ailelerde sığır sayısı azdır. Mevcut sığırlar içinde genç düveler çoğunluktadır. Böylece, yüksek yaylalarda gelir getirici hayvanlık, koyunculuk ve ürünlerinin değerlendirilmesine dayanır. Yüksekliği fazla olmayan yaylalarda ise sığırların daha çok bulunduğunu söyleyebiliriz.

*Kaynak: Ordu-Giresun İlleri Hayvan Sağlığı Şube Müdürlüğü 1989 Yılı Kayıtları.

Yaylada genc kuzu ve sığırlar için, üstü kapalı bir ahır vardır. Ahır, tek katlı evlerde, eve bitişik, çift katlı olanlarda alt katta yer alır. Koyunlar, dışarıda, üstü açık, etrafı taş veya ağaç dallarıyla çevrili yerlerde kalır. Yörede "ağıl" adı verilen adı verilen bu mekanlarda, sağım ve bakım işlemleri de yapılır. Ağıllar, genelde evlere yakın yerlerde bulunur. Sit alanı olarak kuzeye kapalı, rüzgar ve fırtınalardan fazla etkilenmeyen, her zaman korunabilecek yerler seçilmiştir.

Yaylada otlatma sahası ortak kullanılır. Hiç bir yaylada hayvan cinslerine göre ayrılmış otlak alanı yoktur. Koyun sürüleri bir çoban denetiminde, yayla merkezine 2-6 km. uzaklıkta, gün doğumundan gün batımına kadar otlatılır. Büyükbaş hayvanlar için ayrı sürü oluşturulmaz; çoban denetimi olmaksızın koyun sürülerinin ardından otlatmaya salınır. Buha, "sürme" adı verilir. Bu yöntem, basit olduğu kadar yararlı bir otlatma şekli değildir. Koyun sürüleri ya ücret karşılığında tutulan bir çoban denetiminde ya da çocuklar tarafından otlatılır. Koyunlara öğle saatlerinde tuz verilip, zaman sonra suya salınır. Öğle sıcağında 1-2 saat su kenarında dinlendirilir. Akşam saatlerinde yayla merkezine gelen koyunlar ağıllara, büyükbaş hayvanlar da ahırlara alınır.

Sağım işlemleri, sabahleyin veya ikindi vakti, genelde ağıl içinde yapılmaktadır. Sağmal sığırlar ise sabah ve akşam sağılır. Sığırlar, genelde et ve süt verimi düşük yerli ırklardan oluşur. Elde edilen ürünler, ailenin ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Koyun yetiştiriciliğinde, et, süt ve yapağı üretimi önem taşır. Yayla sezonunda koyunların sağım dönemi (15 Mayıs-30 Temmuz) boyunca 75 sağım günü vardır. Koyun sütü ve ürünleri, bu süre zarfında üretilip, basit aletler ve geleneksel yöntemlerle işlenmektedir. Yapağı, kışın oğlan kuzularla birlikte Temmuz-Ağustos aylarında elde edilir. Canlı hayvan şeklinde değerlendirme, sezon sonlarında (Eylül-Ekim) yapılmaktadır.

Haziran-Ekim arası, yaylada üretilen hayvansal ürünlerin pazarlandığı, ticari faaliyetlerin canlılık kazandığı dönemdir. Ürünler ambası ve Bektaş pazarlarında satışa sunulur. Satış işlerini yayacılar yapar. Burada dükkan sahibi esnaf veya pazara gelen alıcı kendi belirlediği fiyatla ürünü satın alır. Daha sonra yakın kasaba ve şehir pazarlarında yayla ürünlerini istediği fiyatla satar.

Yapılan açıklamalardan da anlaşıldığı gibi yaylacıların ürünlerini pazarlayan her hangi bir ticari organizasyon bulunmamaktadır. Bu durum, ürünlerin gerçek değeri dışında daha az kazançla satışına neden olmaktadır.

Yaylalarda hayvancılık, yorucu ve zahmetli bir uğraşı olması rağmen, fazla gelir getiren faaliyet olmaktan uzaktır. Örneğin, 100 den fazla koyunun beslendiği Bozattaşı yaylasında, sezon boyunca bir koyundan 15 - 20 kg. süt, sütün işlenmesiyle de yaklaşık

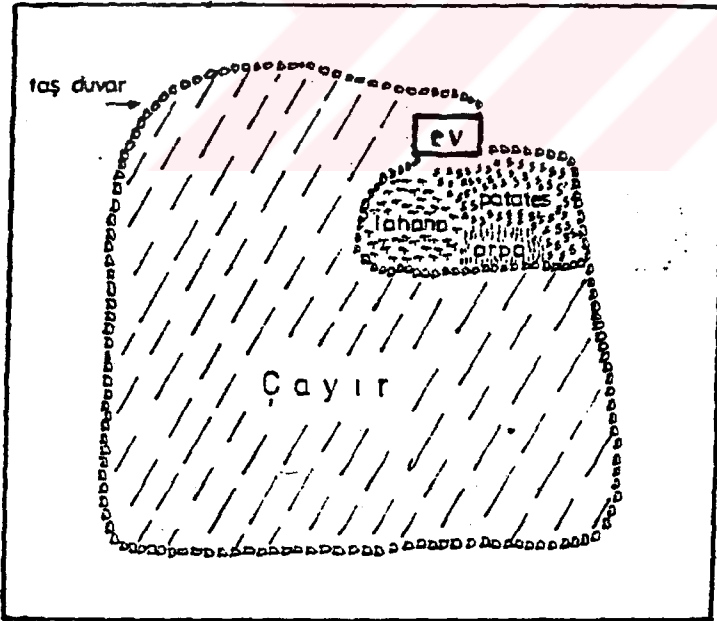

3 ile 4 kg. peynir elde edildiği ifade edilmektedir. Yaklaşık 1 kg da yapağı üretilmektedir. Bu ürünlerin Çambaşı pazarında (1990) satılmasıyla bürüt 50 000 -60 000 liralık kazanç yaylacının eline geçer. 50 baş koyunu olan bir ailenin yaylacılıktan elde ettiği gelir 2.5 ile 3 milyon arasındadır. Gelirin, ailede, kişi sayısına bölünmesiyle daha da az olduğu söylenebilir.

b) Diğer Ekonomik Faaliyetler

Yayla - obaların diğer fonksiyonu, kuru ot üretme ve uygun alanlarda tarla ürünleri yetiştirmektir.

Hemen her yaylada kışlık kuru ot üretimi, " bağlak " adı verilen, etrafı, taş veya tel örgülerle çevrili alanda yetiştirilir (Şekil 16). Bağlak içinde yaz mevsimi boyunca yetişen otlar, Ağustos ayında, tırpanla biçilir. Bu işi erkekler yapar. Biçilen otlar, bağlak içinde kurutulur. Daha sonra balyalar halinde , yakın köylere at ve katırla , uzak köylere kamyonlarla taşınır. Bu faaliyeti sadece kuzey kesimden gelen yaylacılar yapar. Güney yamaçtan gelenler, kışlık yem ihtiyaçlarını köylerinde yetişen tahıl ürünlerinden temin ederler. Bununla birlikte yaylada, kışlık kuru ot üretimine önem verilmez.

Şekil 16 - Melense yaylasında bir yaylacının kullandığı arazi: Burada, evin yakınında etrafı taş duvarla çevrili "bağlak" adı verilen geniş bir alan ot üretimine ayrılmıştır. Bir kenarında daha çok patates ve lahana ile nadiren arpa ekilidir.

Bağlaklar, sadece ot üretim yeri değildir. İçinde, küçük bir alanda, patates ve kara lahana gibi çeşitli az olan ürünler yetiştirilir.

Toprak ve iklim koşulları yönünden elverişli yaylalarda, başta patates olmak üzere tarla ürünlerinin ekimi önem kazanır. Turnak, Taşbaşı, Yenioba, Beyalan, Armutalan, Çelikkıran, Çıtlakoba... yay-

la-obalarda patates tarımı ekonomik açıdan değer kazanır. Diğer yayla bahçelerinde ot üretimine ayrılan geniş alanın, burada patates için tahsis edildiğini söyleyebiliriz.

Yaylalar, hayvancılık ve toprağa dayalı faaliyetlerden başka arıcılık, tatlı su balıkçılığı ve yayla turizmi gibi çeşitli faaliyetlere konu olabilecek potansiyele sahiptir.

Yöremizde, arıcılığı esas geçim kaynağı olarak sürdüren aile sayısında giderek büyük bir artış gözlenmektedir.^x Arıcıların çoğu fındık bahçelerinde ilaçlama yapılması nedeniyle iklim, flora ve çiçeklenme dönemlerine bağlı olarak "göçer arıcılık" yapmaktadır. İlaçlamadan önce arı kovanlarını fındık alanı dışında kalan yaylalara, çayır ve mer'alara bir kısmı da il dışına çıkarır.²⁰ Yaylalar, Mayıs ayından Eylül ayına kadar süren çiçeklenme döneminin yanı sıra çam, orman gülü, kekik ve üçgül gibi arı florası yönünden zengindir. Bu potansiyelin gereğince kullanıldığını söyleyemeyiz. Göçer arıcılık yapanlar Çambaşı, Turnalık ve çevre yaylalarına çıkar. Bal hasadını yaptıktan sonra Eylülde köye dönerler. Ticari amaç dışında arıcılık yapanlar yaylaya çıkışta kovanlarını da beraberinde getirir. Kovan sayısı 5-20 arasındadır.

Türkiye'de akarsuların yukarı mecraları, serin ve temiz sularıyla alabalık gibi değerli bir balık türünün yetişmesine uygundur.²¹ Yayla sahasında bulunan akarsular bu potansiyele de sahiptir. Ancak, işletmeçilik yönünden ele alınıp değerlendirilmemiştir. Sadece, Pazarsuyu ırmağının yukarı kolunda, Çambaşı yakınında bir tane alabalık üretim havuzu vardır.

Yaylaların, temiz havası, serin suları, bol hayvansal gıdaları ve sakin ortamı iye insan sağlığı üzerinde olumlu etkileri vardır.

x) Daha çok Ordu ilinde gelişme gösteren arıcılık, son yıllarda ilerlemiştir. Nitekim 1983 yılında 141 420 adet olan arı kovanı 1988 yılında 270 000'e, bal üretimi 1882 tondan 5735 tona yükselmiştir. Budeğerler, Türkiye'de mevcut arı kovanının % 10'una, bal üretiminin % 17'sini oluşturmaktadır.

20. Özel Şekerden: Ordu İlinde Arıcılığın Durumu, Sorunları ve Çözüm Yolları. Ordu İlinin Ekonomik Kalkınması (Seminer, 26-27 Mayıs 1989): İktisadi Araştırmalar Vakfı. İstanbul 1989, sa: 101-133.

21. Necdet Tunçdilek: Türkiye'nin Kır Potansiyeli ve Sorunları. İst. Üniv. Yayını, No: 2364/96, İstanbul 1979, sa: 67.

Türkiye'nin coğrafi koşulları içinde, hele süratle gelişmekte olan kent yaşamı için lüzumlu dinlenme mahallerinin yayla sahaları olmasında daha gerçekçi ve daha bilimseldir.²² Yaylalar yüksek sahalarda olması nedeniyle, başta insan sağlığı üzerinde elverişli iklim özelliklerine sahiptir: Isı koşulları bakımından, gece serin, gündüz sıcaktır. Yükseldikçe nem oranı ve basıncı düşmesi nedeniyle hava, temiz ve hafif, oksijen oranı düşüktür. Güneş ışınlarının etkisi daha fazladır... Bu koşullar altında insan vücudunun dayanıklılığı artar. Stresten uzak, rahatlatıcı bir ortam sinirleri dinlendirir. Oksijen azlığı sık ve derin solunum gerektirdiği için, kandaki alyuvarların oluşumu hızlanır. Akciğer ve kalp güçlenir. Güneş yanığı ve vitamin oluşumu sağlanır.²³ Bu ve benzeri olumlu koşullar, yayla turizmi ile yaylacılığın önemini gündeme getirmektedir.

Son yıllarda önem kazanan turizm, bu sahalara kadar ulaşan yollar sayesinde suyu bol, havası serin ve manzarası güzel yaylalara turistik mahaller olmak gibi bir özellik kazandırmıştır.²⁴ Turizm amaçlı çıkışlar ve yayla turizmi, Çambaşı ve Bektaş'ta yoğunluk kazanmaktadır. Ancak her iki sayfiye (yazlak) yerleşmelerinde ve çevreyayla-obalarda turizme hizmet verecek tesis sayısı azdır. Köy veya şehirden yazlık, dinlenme amacıyla çıkanlar ya kendi konutlarında ya da 3-4 aylığına kiraladıkları evlerde kalır.

-----

22. Necdet Tunçdilek: Türkiye'nin Kır Potansiyeli, sa: 247.

23. K. Leidenfrost-Ö. Pascher: Yaylacılık (Cev: H. Dünder-H. Canver) Ormancılık Araştırma Enst. Yayınları, No: 30, Ankara 1969, sa: 20.

24. Necdet Tunçdilek: Türkiye'de Yaylalar ve Yaylacılık, sa: 28

x) Bektaş yaylasında 1990 yılında faaliyete geçen otel dışında turizme yönelik tesis yoktur. Ayrıca, yayla turizmi açısından önemli bir çalışma, Kayak Federasyonu tarafından Bektaş ve çevre yaylalarında kış sporları, çim kayağı ve ralli yarışları için incelemelerin başlatılmış olmasıdır. Bunun gerçekleşmesi halinde yöre yaylalarına apayrı bir boyut geleceği muhakkaktır.

IV - YAYLA ve YAYLACILIKLA İLGİLİ SORUNLAR

Buraya kadar yapılan açıklamalardan sonra, yayla yerleşmeleri ve yaylacılık faaliyetine ilişkin sorunları şöyle sıralayabiliriz:

a) Türkiye'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi sahanızda orman sınırının tespit edilmemiş olması, özellikle yayla-orman ilişkilerinden doğan sorunları ön sıraya çıkarmaktadır. Yaylalar ister istemez ormanla içiçedir. Yaylacı, yakacak veyapacak ihtiyacını ormandan temin etmekte, ayrıca otlatma yoluyla çeşitli zarar vermektedir.

b) Çambaşı ve Bektaş dışında, diğer yaylalara ulaşım güçlükle yapılmaktadır. Mevcut yollar bakımsızlık nedeniyle kullanılmaz haldedir.

c) Yaylalarda gelişigüzel bir hayvancılık yapılmaktadır. Bunun sonucunda aşırı otlatma, yani bir sahada ot veriminin üzerinde hayvan beslenmektedir.

d) Hayvan ırklarının çoğu düşük verimli yerli cinslerdir. Hayvansal ürünler ilkel ve basit araçlarla işlenir. Bu da kaliteyi ve verim düşürmektedir.

e) Yayla konutları (ev ve ahır) genelde sağlıksız koşullara sahiptir. Modern konutlar yapma düşüncesiyle inşa edilen betonarme yapılar da yaylada çirkin yapılaşmaya yol açmaktadır.

f) Sezon boyunca yaylada ikamet edenler sağlık, veteriner, haberleşme... hizmetlerinden gereğince yararlanamamaktadır.

g) Yaylacılıkla ilgili sorunları bir bütün olarak ele alacak ve çözümüne çalışacak kuruluşun bulunmaması büyük boşluktur.

V - SONUÇ ve ÖNERİLER

Karagöl dağlık kütlesi üzerinde yer alan yayla-oba yerleşmeleri ve yaylacılık faaliyeti hakkında, gözlem ve eldeki bilgiler ışığında, sonuç olarak şunları söyleyebiliriz:

- Karadeniz coğrafi bölgesinin, Doğu Karadeniz Bölümünde Ordu Hiresun kesimine düşen Karagöl dağı kuzey ve güney yamaçtan gelen yaylacı grupların yaz mevsiminde, geçici olarak kaldıkları zengin yaylalara sahiptir.

- Yaylalar, 1350 m. den başlayıp 2260 m. yüksekliğe kadar ulaşır. Geniş dalgalı düzlüklerin yer aldığı 1500 ile 2000 m. arasında yayla yerleşmeleri çoğunluktadır.

- Yayla yerleşmeleri ile yaylacıların mevsimlik kaldığı muvakkat yerleşmeler (güzle, kışlak) devamlı iskân sahasının yukarısındadır.

- Yaylacılık, yerleşiklerin katıldığı mevsimlik bir hareket ekonomik faaliyettir.

-Yaylacılık faaliyetine katılan köylerin ekonomilerinde hayvancılık ön plandadır.

-Yaylaya çıkan aile fındık tarımı yapan köylerde az,yüksek dağ ve orman köylerinde fazladır.

-Fındık tarımı ve bölgeden dışarıya olan göç,yaylaya çıkış oranını azaltmıştır.

- Yayla göçü dikey yönde ve kademeli şekilde yapılır.Kademeli çıkış ve dönüş kuzey kesimden gelen yaylacılar tarafından gerçekleştirilir.Güney yamaçtan gelenler direk yaylaya çıkar.

- Yaylalardan yararlanma süresi yükseklik ve iklim şartlarına bağlı olarak değişmektedir.Ortalama 5-6 ay yaylada kalınır.İktisadi faaliyetlerin esası hayvancılıktır. Genelde küçükbaş hayvancılık önem taşımaktadır.

- Hayvansal ürünlerin üretim merkezi olan yaylalar,yörede ticaretin canlanmasına,halkın beslenmesine büyük katkı sağlar.

- Yaylalar arıcılık,tatlı su balıkçılığı veturizm açısından büyük bir potansiyeldir.

Beşeri ve iktisadi faaliyet alanı olarak değer kazanan yaylalar ve yaylacılık uğraşısının çözüm bekleyen önemli sorunları vardır.Bugün Orman Genel Müdürlüğünce Turnalık,Kaleboynu,Çambaşı ve Çatalçam gibi yaylalarda yapılan mer'a ıslah çalışması dışında esaslı faaliyet yoktur.Yaylacılıkla ilgili sorunların halledilmesi için önce yaylacılık konusunu bütünüyle kapsayacak kuruluşun oluşturulması şarttır...Daha sonra önem sırasına göre ve zaman içinde sorunların çözümüne yönelik çalışmalarını aksatmadan yapmak gerekmektedir.Bu konuda,alanımızda tespit ettiğimiz sorunları ve çözümüne yönelik önerileri kısaca şöyle belirtebiliriz:

a) Orman sınırı kısa zamanda bilimsel olarak belirlenmelidir.Öncelikle orman içinde kalan yaylaların durumları aydınlatılmalıdır.Yaylanın kaldırılması veya etrafının çevrilmesi gibi önlemler alınabilir.

b) Yakacak ve yapacak amacıyla ormandan kaçak kesimler önlenmelidir.Bunun için yasalarla ceza getirme yerine çözüme yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Yakacak için ekonomik olmayan orman ürünlerinin kullanılmasında yapacak için de yaylacılara kredi karşılığında dam örtülüğü(sac)verilmesi gibi uygulamalar yapılabilir.

c) Birden çok yaylanın yararlanabileceği , birbirine yakın ayladan geçen ana yol yapılmalı.Bu ana yolların bakım ve onarımı her yıl yapılmalıdır.

d) Çayır ve mer'alarda hayvan otlatma planlı ve bilinçli olmalı;hayvanları her sahada birden otlatma yerine,nöbetleşe otlatma yapılmalıdır.

e) Hayvanların et, süt ve döl verimini artırıcı çalışmalar sürdürülmelidir.

f) Yayla konuklarının sağlam ve sağlıklı yapılması için teşvik edilmeli.Yaylaların doğal ortamına uygun gelmeyen yapılaşma önlenmelidir.

g) Yaylalarda veteriner ve sağlık hizmetleri sezon boyunca verilmelidir.Belli yayla merkezlerinde gezici veteriner ve sağlık ekibi bulundurulmalıdır.

Sonuç olarak;yaylacılık geleneğini gúnümüz şartlarına uygun tarzda yapmak ve bu sahalanın gerçek potansiyelini değerlendirmek için konu ile ilgili olan kişi ve kuruluşların birlikte, planlı ve cilingli bir çalışma yürütmesi gerekmektedir.

TABLO III- Karagöl dağı üzerindeki Başlıca Yayla-Oba Yerleşmeleri,
Konut Sayıları ve Yaylaya Çıkan Köyler.

<u>Yayla-Oba</u>	<u>Konut Sayısı</u>	<u>Yaylaya Çıkan Köy ve İlçesi</u>
Sarıalan	16	Gökceali (PİRAZİZ), Aydınlık (BULANCAK)
Büyükdüz	10	Döngeri (BULANCAK)
Dereyatak	40	Döngeri, Cindi (BULANCAK)
Çukuroba	38	Kovanlık, Elmalı "
Karatepe	22	Gökceali (PİRAZİZ)
Döngeri	20	Cindi (BULANCAK)
Kısrakalan	6	Musakırık (KABADÜZ)
Kavranpınar	9	Yeşilyurt("
Maallak	5	Özlükent "
Ötmanalan	13	Derinçay "
Kavdarlık	12	" "
Merce	6	Eskipazar (ORDU)
Kaleboynu	20	Derinçay (KABADÜZ), Darıcabaşı (MESUDİYE)
Kırmutalan	33	Bayadı (ORDU)
Elikkıran	30	Turnasuyu (GÜLYALI)
Aşbaşı	30	Akçatepe (ORDU)
Yerek	7	Akkaya (DERELİ)
Avurhandediği	19	" "
Yodal	15	Alancık "
Akkaya	10	" "
Yapak	16	Kovanlık (BULANCAK)
Öğürtlen	22	Elmalı (BULANCAK), Aydınlık (ORDU)
Kırmutdüzü	34	Karaağaç " , " "
Aşakonağı	10	Kovanlık "
Yırlı	25	Ahırlı "
Yozat	16	Cindi (BULANCAK), Aydınlık (ORDU)
Yılkıran	14	Hoşküy, Kestane (GÜLYALI), Aydınlar (BULANCAK), Güneyköy (PİRAZİZ)
Yıceek	10	Ahırlı (BULANCAK)
Yıyalan	29	Demirci, Bahçeli (BULANCAK), Ortaköy (ORDU)
Yılakyatak	12	Cindi, Döngeri "
Yıkoba	16	Döngeri, Ahırlı "
Yırdakalan	10	Aydınlar "
Yıcibel	24	Aydınlar "
Yırcinli	30	Karaağaç, Elmalı, Kovanlık (BULANCAK)
Yıalan	32	Karaağaç (BULANCAK)
Yırıkbelen	25	Aydınlar "
Yıkara	8	" "
Yıotaş	15	" "
Yıuroba(2)	23	" "
Yıalan	43	Elmalı "
Yışbaşı(2)	22	Akçatepe (ORDU)

TABLO III (Devam)

<u>Yayla-Oba</u>	<u>Konut Sayısı</u>	<u>Yaylaya Çıkan Köy ve İlçesi</u>
Beşiktaş	16	Gökömer, Alınca, Trenli (ORDU)
TURNALIK	142	Akgüney, Karakiraz, Özlükent, Yeşilyurt, Bahariye, Kuylu, Derinçay, Başköy, Harami, Gümüşköy (KABADÜZ) Eyüplü (ORDU), Kökenli, Darıcabaşı (MESUDİYE)
Yenioba	11	Bayadı, Kovancı (ORDU)
Öküzcüler	35	Cevizlik (ULUBEY)
Gölaradı	52	Fındıklı, Güzelyurt (ULUBEY)
Güzlek	8	Fındıklı (ULUBEY)
İsırganlık	19	Güzelyurt "
Duduyalak	25	Arpaköy (ULUBEY)
Busuz	7	Ulubey İlçe Merkezi
Hölyanı	10	Karıca (MESUDİYE)
Karaaslan	28	Derinçay (KABADÜZ)
Köşe	25	Köşeköy (MESUDİYE)
Hölyanı (2)	12	Topçam "
Yaylacık	23	" "
İzılcataş	15	Ulubey İlçe Merkezi
Yrek	14	Yenisayaca (ULUBEY), Taşlıçay (ORDU)
Abalak	25	Doğulu, Fındıklı (ULUBEY), Altınyurt (ORDU)
İfaoğlu	5	Bayadı (ORDU), Kıranyağmur (ULUBEY)
Yeyit	32	Akcatepe, Gökömer, Cumhuriyet (ORDU)
Artalan	16	Taşlıçay (GÜLYALI), Yukarıtepe (ORDU)
Amışalan	15	Saraycık (ORDU)
Ündalan	17	Topluca, Alınca, Gerce (ORDU), Kestane, Mustafalı (ORDU)
Abadüz	14	Gerce, Aydınlık (ORDU)
Atalkaya	6	Mustafalı (GÜLYALI), Alınca (ORDU)
Avrübükü	21	Gerce, Cumhuriyet, Akcatepe, Sağırılı (ORDU)
AMBAŞI	480	Ordu, Ulubay, Kabadüz, Gülyalı İlçe Merkezleri Musakırık, Derinçay, Karacaömer, Kuylu, Eskipazar Kirazdere köyleri
İsırganlı	5	Ulubey İlçe Merkezi
Alcağa	20	Kıranyağmur, Koşaca, Durakköy (ULUBEY)
Arıldere	6	Başköy, Yeşilyurt (KABADÜZ), Kumrulu (ULUBEY)
Acagıl	14	Belenyurt (ULUBEY), Harami (KABADÜZ)
Aracataş	10	Yolbaşı, Yenisayaca (ULUBEY)
Yıyurt	127	Yeşilce (MESUDİYE)
Yru	8	Kardeşler, Uzunmahmut, Oyungürgen (ULUBEY)
Zılağaç	50	Topçam (MESUDİYE)
Yeşilce	50	Yeşilce, Beyağaç (MESUDİYE)
Yeşilçiklik	15	Yeveli (ULUBEY)
Yıldızlar	25	Yukarıkızılın (ULUBEY)
Yılalık	5	Koşaca "
Yıldamı	10	Karaağaç (KABADÜZ)

TABLO III (Devam)

Yayla-Oba	Konut Sayısı	Yaylaya Çıkan Köy ve İlçesi
Armutkolu	38	Armutkolu(Mesudiye)
Kayabaşı	7	Aydınlar(LUBEY)
Respene	65	Yeşilce, Gülpınar(MESUDİYE)
İstavri	20	Doğançam(MESUDİYE)
Paldaca	38	Aş.Gökce, Yk.Gökce(MESUDİYE)
Değirmenbaşı	16	Eymür(ULUBEY)
Orta	13	Raşköy, Facılar(KABADÜZ)
Melinkara	21	Aydınlar(ULUBEY), Arpaçay(ORDU)
Seçek	10	Arpaçay, Aş tınıyurt, Delikkaya(ORDU)
Ordaş	7	Karacaömer(ORDU), Bayramlı(KABADÜZ)
Kavaklıca	18	Terzili, Gerce(ORDU)
Kümmetli	10	Çavuşlar, Erenli(ORDU), Bayramlı(KABADÜZ)
		Mustafalı(GÜLYALI)
İnanlı	9	Karacaömer, Öceli(ORDU)
İncialağa	3	Karacaömer "
Arpaçay	17	Öceli, Aydınlık(ORDU)
Yereyurt	9	Teyneli, Yaraşlı, Yenişli(ORDU)
Çakırtaş	10	Teyneli(ORDU)
Arnalık	13	" " , Doğanköy(PERŞEBE)
İkmetiş	5	Teyneli, Öceli(ORDU)
Suncalı	4	Teyneli "
Çakırtaş	6	" " "
Brük	30	Armutçukuru, Çağlanlı, Karıncılı(PİRAZİZ)
İnen	24	Bosut, Çayırköy, Güneşköy(PİRAZİZ)
Okuzgöz	19	Derecikalan(BULANCAK)
Yıldırım	3	Armutçukuru(PİRAZİZ)
Çar	10	" "
Arıcık	46	Ahşanlı(BULANCAK)
Arıncı	72	Aydınlar, Tandır, Derecikalan(BULANCAK)
Kalıok	20	Ahşanlı(BULANCAK)
Kıbıçlı	25	Aydınlar "
Çalıncı	17	" "
Çak	10	Tandır "
Çandır	15	" "
Çak	12	Derecikalan "
Çizik	4	Taşıcağay(GÜLYALI)
Çistafayatağı	18	Kestane "
Çiğli	7	Hoşköy , Anbarcılı(GÜLYALI)
Çenger	25	Hoşköy, Ayrılık "
Çatalçam	24	Derecikalan(BULANCAK), Nefsi Piraziz(PİRAZİZ)
Çağır	205	Kovanlık, Sohulu(BULANCAK)
Çarbanpınar	35	Sohulu, Küçükada "
Çabasoğlu	12	Güzyurdu(DERELİ)
Çakıkan	17	Küçükada, Hisarkaya(BULANCAK)
Çakıya	21	Güzyurdu(DERELİ)
Çakıllar	18	" "
Çakıncı	82	Konuklu "
ÇAKIŞ	550	Bulancağ, Dereli, Giresun Merkez İlçe; Yavuz-kemal Bucağı: Konuklu, Güzyurdu, Hapan, Tandır ve Sohulu Köyleri
Çakıncı	7	Konuklu(DERELİ)
Çakıncı	20	Piraziz İlçe Merkezi
Çakıncı	16	Nefsi Piraziz(PİRAZİZ)

TABLO III (Devam)

Yayla-Oba	Konut Sayısı	Yaylaya Çıkan Köy ve İlçesi
Pazarsuyu	16	Pazarsuyu, Şeyhmusa(BULANCAK)-Narlık(PİRAZİZ)
Tandır	85	Tandır(BULANCAK)
Karapınar	80	Bayındır "
Eğricealan	40	Kuzköy "
Kamar	60	Kuzköy,Küçükada(BULANCAK)
Kabaali	20	İnişdibi(GİRESUN)
Boğaoba	40	" "
Hakcuvez	11	Konuklu (DERELİ)
Kazankaya	24	İnişdibi(GİRESUN)
Mileklice	35	Ezeltere (BULANCAK)
Alçakbel	24	Toknaden "
İndiklik	8	Yavuzkemaİ(DERELİ)
Kardakkaya	13	Pınarlar "
Belikli	25	Yavuzkemaİ "
Al	32	Çimşir(GİRESUN)
Hurt	20	Hisar(DERELİ)
Arbaşı	17	Çimşir(GİRESUN)
Teçilikbaşı	10	Hisar(DERELİ)
İşiçal	15	İnişdibi(GİRESUN)
Yılık	14	Yavuzkemaİ(DERELİ)
Amanlık	36	Akkaya "
Avraz	27	" "
Luçalan	18	Alancık "
Üçese	34	Pınarlar "
Asuz	30	Sarıyakup,Yavuzkemaİ(DERELİ)
Yuva	60	Yuva(DERELİ)
İmnetli	25	Güzyurdu "
Edigöz	20	Kızıлтаş "
Hacirler	5	Sarıyakup "
Yayabaşı	7	" "
Arataş	13	Tandere "
Avara	13	Doğançam(MESUDİYE)
Elali	27	Celalköy "
İsmilen	30	Leşbiyk "
Şağrı	5	Saraycık(OPLU)
İt	20	Eymür(ULUBEY),Yavşan(MESUDİYE)
Orlak	16	Karami,Kuylu(KABADÜZ)
Bağöz	4	Başköy "
Yibek	14	Karacağaç, Bahçeli(BULANCAK)
İltaş	15	Demirci,Bahçeli,Cindi,Kovanlık(BULANCAK)
Nice	18	Cindi(BULANCAK)
Zvan	6	Bozat(PİRAZİZ)
Boynu	18	Tepelöy,Kılıçlı,Armutçukuru, Bozat(PİRAZİZ)
İsıyurt	19	Karacaömer(ORDU)
Zattaşı	14	Balçıklı, Şerefli(PİRAZİZ)
İbey	20	Alibey(BULANCAK)
Malı	86	Kovanlık, Aydınlar,Bahçeli(BULANCAK)
Zbaşı	25	Tepeören(BULANCAK)
Pıkaya	10	Aydınlar "
İkesik	6	Güzyurdu(DERELİ)
Banlı	15	" "
Ban	35	Hapan "
Z	13	" "

TABLO III (Devam)

<u>Yayla-Oba</u>	<u>Konut Sayısı</u>	<u>Yaylaya Çıkan Köy ve İlgesi</u>
Kayabaşı	85	Kızıлтаş(DERELİ)
Isırganlı(2)	35	Sarıyakup "
Baybahan	20	" "
Çadır	5	" "
Büzeller	40	Tandere "
Sarıçiçek	8	" "
Mayalıyurt	15	Kızıлтаş "
Teşigöz	10	" "
Ş.Belen	8	" "
K.Belen	15	" "
Yvar	20	Aksu "
Manılağıl	16	" "
Ölçüva	13	" "
Çrikaya	17	" "
iyez	45	Aşıklı,Dursunlu(MESUDİYE)
ayır	40	Bayırköy(MESUDİYE)
Arıcılar	25	Arıcılar "
ayseki	25	Kaleköy,Bayseki "
spana	15	Sarıyayla "
ökçukur	8	Dursunlu "
Öknar	5	Bey ağaç "
ğırçukuru	20	Yeveli "
araçaören	46	Karacaören "
ayraklı	30	Bavraklı "
erközü	14	Herközü "
iplüce	6	Küplüce (KOYULHİSAR)
akadibi	22	Yenice "
tcabel	20	Güzelyurt "
uşalan	25	" "
eniçal	20	Kızılelma "
akmaklı	87	Gümüşlü,Kurşunlu (KOYULHİSAR)
İllücek	10	Aksu(KOYULHİSAR)

NET TOPLAM:

216

6037

156

t: Veriler 1990 Yılında Yaylalarda Yapılan Gözlemler Sonunda Toplanmıştır.

KAYNAKLAR

- Alagöz, C.A. Anadolu'da Yaylacılık. C.H.P. Konferansları Serisi. No:1 Ankara 1938.
- Alagöz, C.A. Yayla Tabiri Hakkında Rapor. Birinci Coğrafya Kongresi Raporlar-Müzakereler-kararlar. Ankara 1941.
- Alpay, O. Yaylacılık ve Problemleri. Ormancılık Araştırma Enstitüsü Dergisi. Cilt 8, Sayı 2. Ankara 1962.
- Banker, B. Güneydoğu Toroslarda Göçebelik. (Dr. Wolf Dieter Härtter' a göre) Türk Coğr. Dergisi. 20. Ankara 1960.
- Bırmıroğlu, M. Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık. A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fak. Yay. No:272. Ankara 1977.
- Bırmıroğlu, M. Bolu'da Geçici Bir Yerleşme Tipi "Güzle". A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fak. Coğrafya Araştırmaları Dergisi. Sayı 7-8. Ankara 1977.
- Bırmırcı, S. Kuzey Anadolu Kenar Dağlarının Ordu-Giresun Kesiminde Landsaft Şeritleri. Türk Coğr. Dergisi. Sayı 7-8. Ankara 1945.
- Bırmırcı, H. Doğu Karadeniz Bölgesinde Fındık Kuşağında Kentleşme Sorunları. Ordu ve Yöresinin Tarımsal, Sosyo-ekonomik Sorunları ve Çözüm Yolları Sempozyumu. Ordu Valiliği. Ordu 1983.
- Bırmırcı, Y. Karadeniz Coğrafi Bölgesi Nüfusu (İ. Şehirsel) A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fak. Coğrafya Araştırmaları Dergisi Sayı 10. Ankara 1961.
- Bırmırcı, A. Gilan Dağlarında Yaylacılık (İran). İst. Üniv. Coğr. Enst. Dergisi. Sayı 18-19. İstanbul 1973.
- Bırmırcı, H. Ordu İlinin Muvcut Sanayi Durumu, Gelişme Potansiyeli, Problemleri ve Çözüm Yolları. Ordu İlinin Ekonomik Kalkınması. İktisadî Araştırmalar Vakfı. İstanbul 1989.
- Bırmırcı, K. Fındık (Tarihçe, Tarım, Kültür ve İstihlak Bakımlarından). Giresun 1947.
- Bırmırcı, X de, -Bilgin, T. Karagöl Kütlesi Üzerinde Pleistosen ve Aktüel Glasiasyon İle Periglasyal Şekiller. İst. Üniv. Coğ. Enst. Dergisi. Cilt 6, Sayı 12. İstanbul 1961.
- Bırmırcı, N. Kuzeydoğu Anadolu da Yaylacılık. Erzurum 1972.
- Bırmırcı, A. Fırtına Deresi Yukarı Çığırının Üç Köyünde Coğrafi Müşahadeler. A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fak. Coğrafya Araştırmaları Dergisi. Sayı 2. Ankara 1968.
- Bırmırcı, A. İncesu Vadisinde (Çayeli) Coğrafya Gözlemleri. A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fak. Coğrafya Araştırmaları Dergisi. Sayı 11. Ankara 1988.
- Bırmırcı, N. Türkiye'de Yaylalar ve Yaylacılık. İst. Üniv. Coğr. Enst. Dergisi. Sayı 14. İstanbul 1964.
- Bırmırcı, N. Türkiye İskân Coğrafyası. İst. Üniv. Coğr. Enst. Yay. No:49. İstanbul 1967.
- Bırmırcı, N. Türkiye'nin Dağlık ve Ormanlık Bölgelerinin Ekonomik Problemleri. İst. Üniv. Coğr. Enst. Dergisi. Sayı 22. İst. 1977.
- Bırmırcı, N. Türkiye'nin Kır Potansiyeli ve Sorunları. İst. Üniv. Coğr. Enst. Yay. No:2364/96. İstanbul 1978.

Tunçdilek, N. Türkiye'de Relief Şekilleri ve Arazi Kullanımı
İ.Ü. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Yayını.No:3.
İstanbul 1985.

Türkoğlu, A. Dünya a Fındık İstihsal ve Ticaretinde Türkiye'nin
Durumu.İ.Ü. Yayını No:907. İstanbul 1961.

Tütengil, C.O. 100 Soruda Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları
Gerçek Yayınevi. İstanbul 1983.

Yazıcı, K. Ordu İlinin Orman Varlığı ve Temel Ormancılık Sorunları.
Ordu İlinin Ekonomik Kalkınması.İktisadi Araştırmalar Vakfı. İstanbul 1989.

Doğu Karadeniz Havzası Toprakları Topraksu Genel Müdürlüğü
Yayınları.Raporlar Serisi:92. Ankara 1981.

Fındığın Tüm Sorunları Semineri. Türkiye Ticaret Odaları,
Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği. Ankara 1977.

- Ordu Devlet Orman İşletmesi ,Çambaşı Serisi Kat' i Amenajman
ları. 1978-1979,

Ortalama ve Ekstrem Kıymetler Meteoroloji Bülteni. Tarım Ba-
kanlığı.Devlet Meteo.İş.Gn.Md. Ankara 1974.

- Tarımsal Yapı ve Üretim 1983. Devlet İstatistik Enst.Yay.
o:113 8. Ankara 1985.

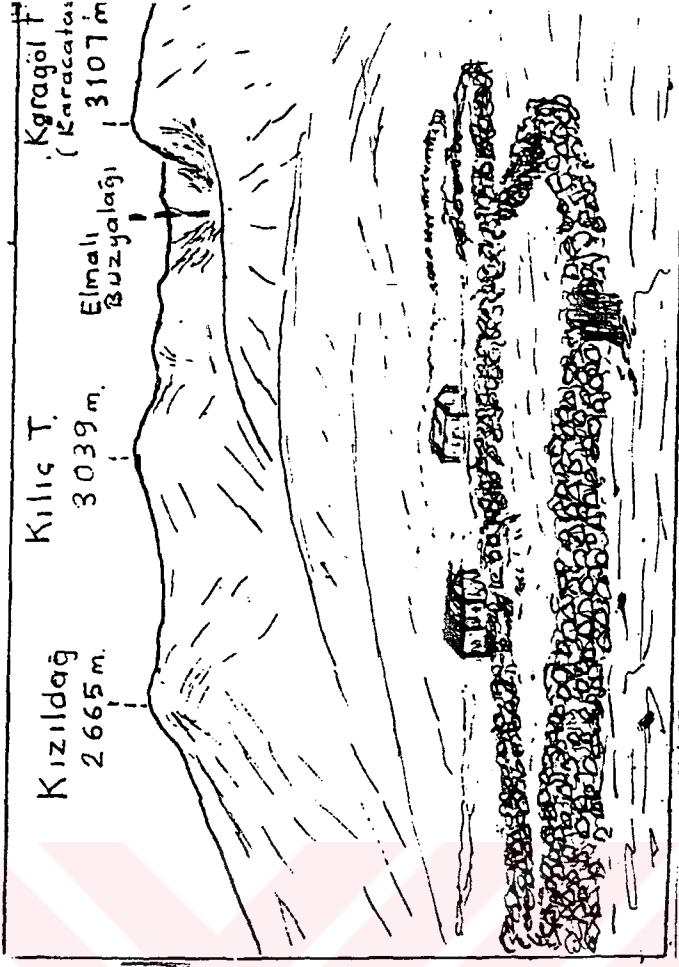
--Tarımsal Yapı ve Üretim.1988.Devlet İstatistik Enst.Yay.
o:1416.Ankara 1990.

- Türkiye İstatistik Yıllığı 1989. T.C.Başbakanlık Devlet
istatistik Enst.Yay.No:1405.Ankara 1990.

- 1985 Genel Nüfus Sayımı. T.C.Başbakanlık Devlet İstatistik
Enst.Yay.No:1369.Ankara 1989.

-1985 Genel Nüfus Sayımı Ordu İli .T.C.Başbakanlık Devlet
istatistik Enst.Yay.No:1334.Ankara 1989.

- 1985 Genel Nüfus Sayımı Giresun İli.T.C.Başbakanlık Devlet
istatistik Enst.Yay.No:1237.Ankara 1989.

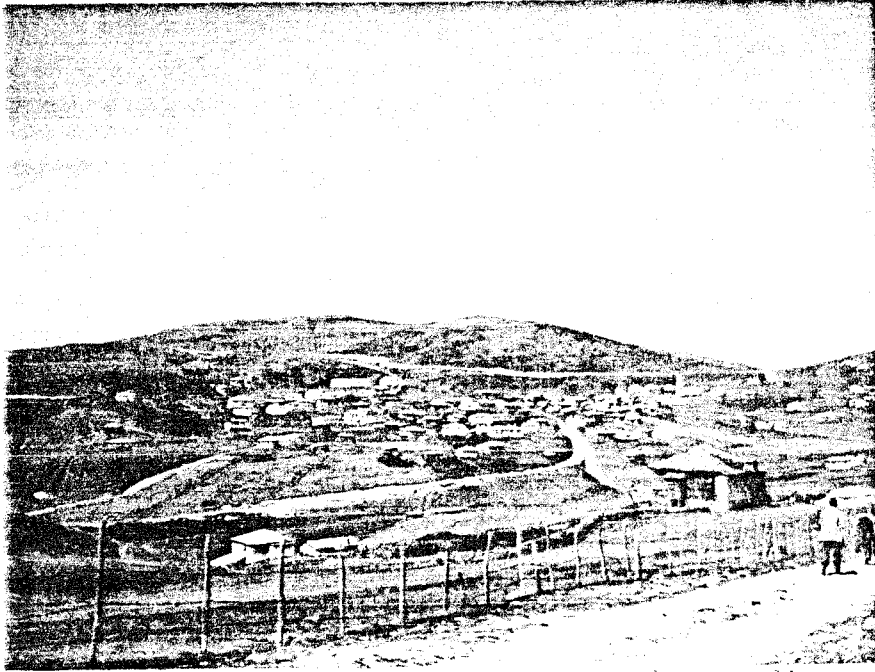
Resim: I- Bozattaşı yay lasından Karagöl dağına bakış. Ön planda, yayla evleri ile etrafı taşla çevrili otlak (bağlak) alanları. Geri planda, Karagöl dağı'nın kuzeybatı bölümü yer alıyor.

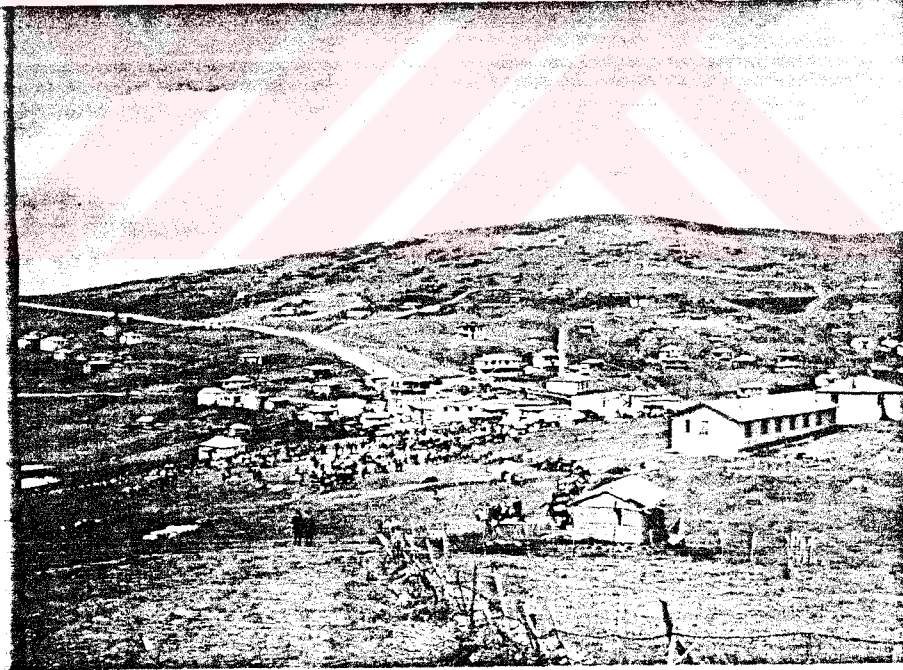
Resim:2- Karagöl dağının kuzey yamacı zengin bitki örtüsü ile kaplıdır. Orman altı, saman çiçekli orman güllü (Ph. flavum) örtülü, saman çam ve ladin ormanından bir bölüme.

Resim:3- Gönlüce, te (2776m.)den itibaren güney yamaçlarında kuralı Küpüce yamaçlarındaki kuzey yamaçlarındaki yığılı kayalarla kaplıdır.

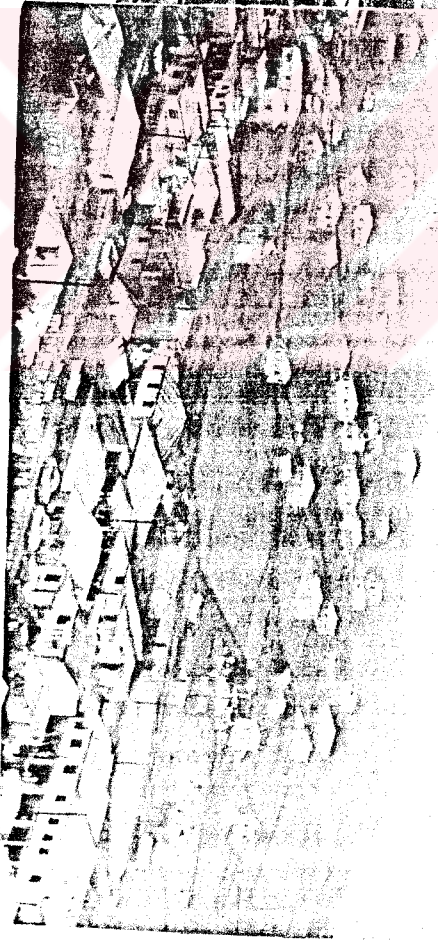
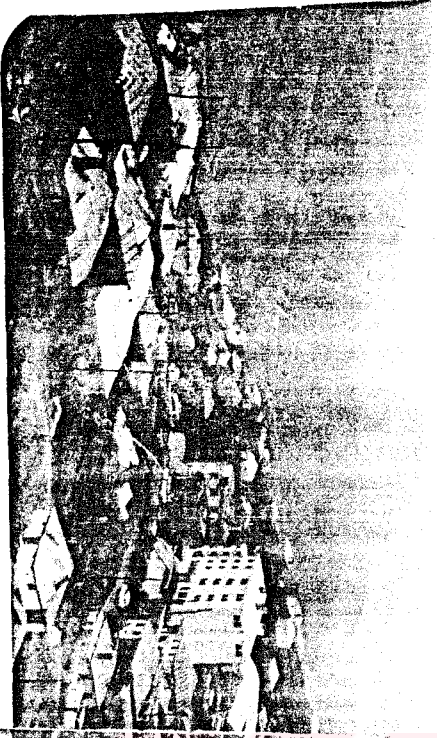

Resim:4- Karuğöl yaylası için, sayılı yerleşmesi ve pazar merkezi niteliğine sahip olan Çambaşı yaylasının görünüşü.

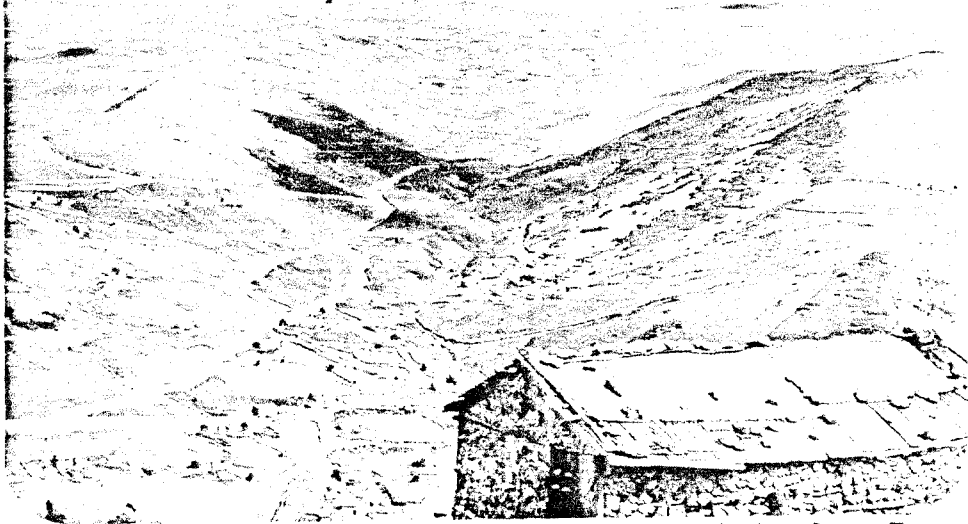

Resim:5- Çambaşı yaylasından diğer bir görünüş. Önde, geniş bir alan pazar kurulan yerdir. Resmin sağında ise sağlık ocağı ve karakol binası bulunmaktadır.

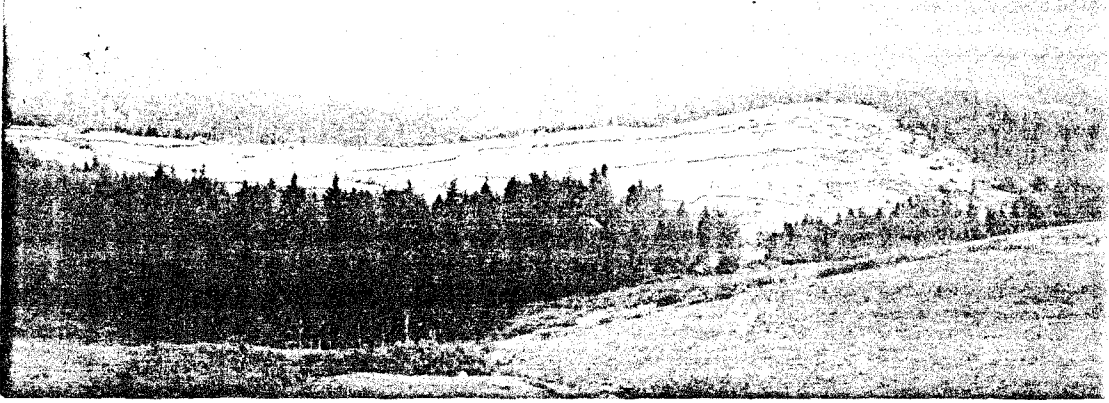
Kesim:6- Dektay yaylasının kuzeybatıdan bakış. Dektay, Çambaz yay-
lası. İki bir alın-veçin merkezi ve sıfılye (gazlık) yerleşim-
sidir. Yayla içinden geçen yol boyunca çeşitli dükkanlar yer
alır. Evler, çevreye yayılmıştır. Resimde görülen yüksek maa-
otel olarak kullanılmaktadır.

Resim 7- Yörede önemli yaylalardan biri olan Taş-
ağıl yaylasına batıdan bakış.

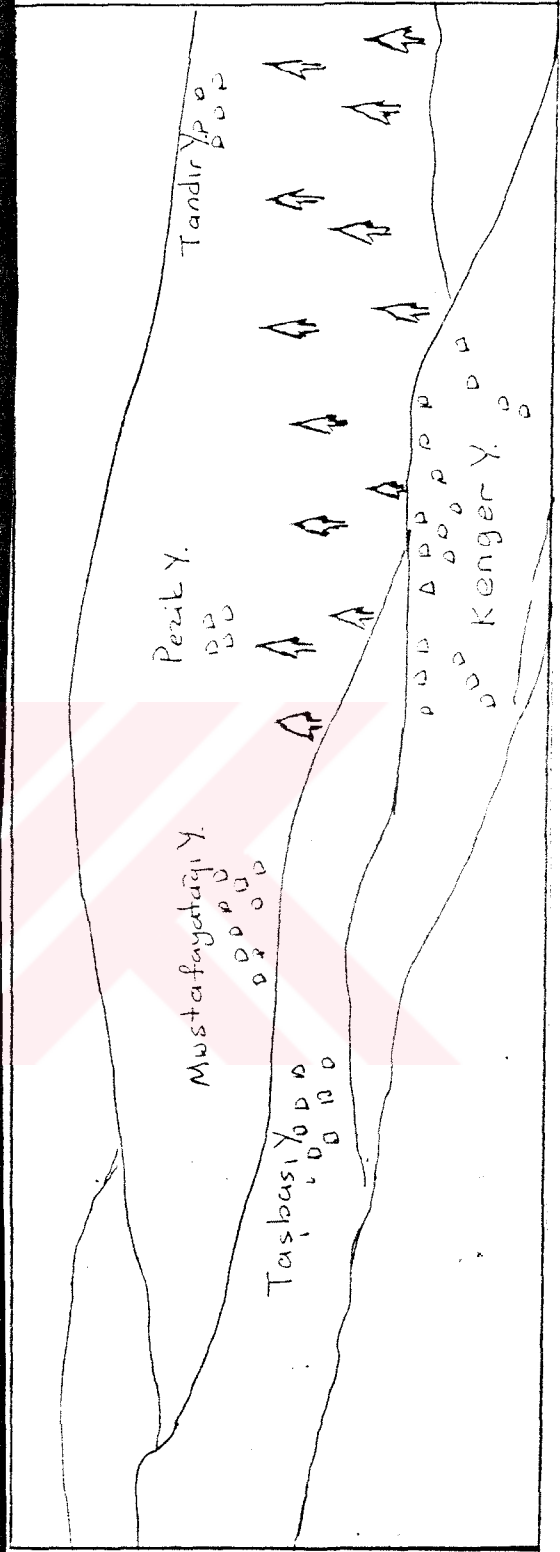
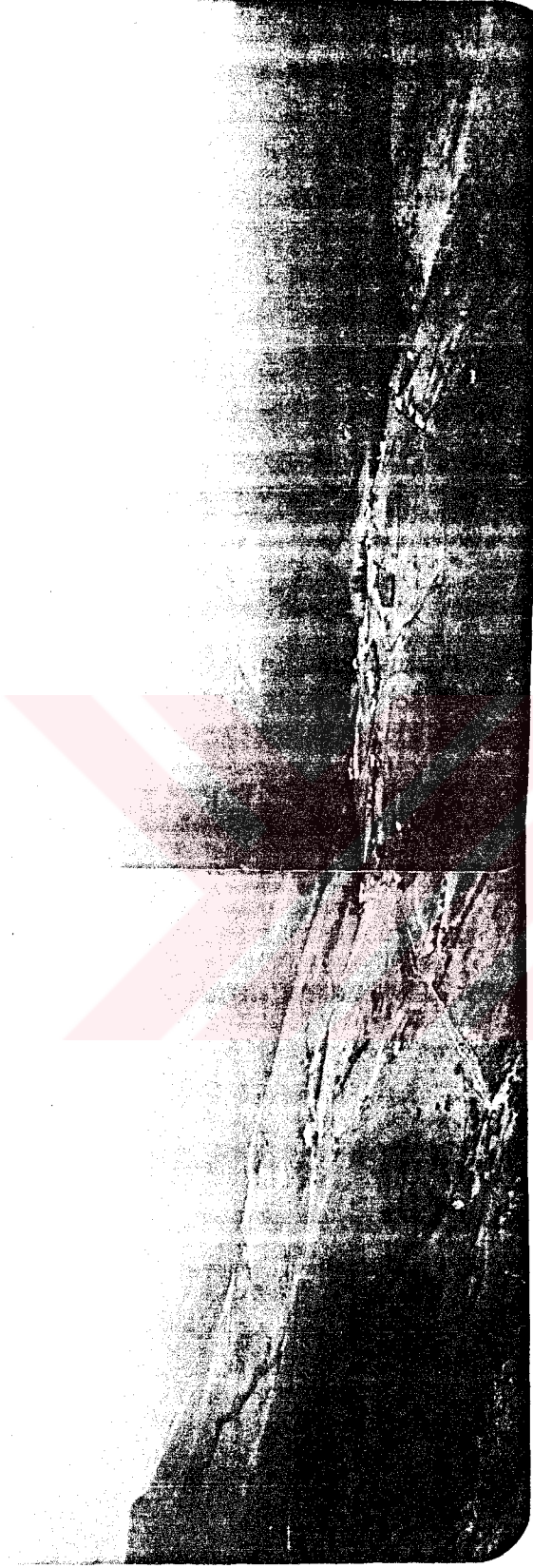
Resim 8- Yüksekliği 1800 m. olan Çatalçan yayla-
sının görünüşü.

Resim 9- Yaylaların çoğunluğu orman içi veya orman yakınındadır. Resimde, tamamen orman içinde kurulu Karatepe yaylası ile ikinci planda , Büyükdüz ve Dereyatak obaları yer alıyor.

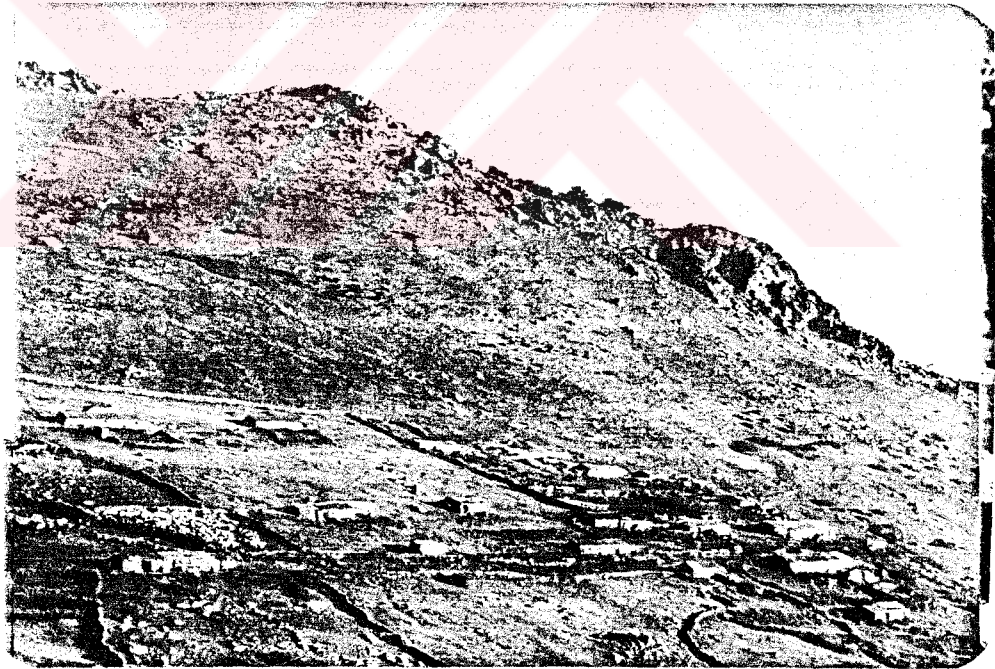
Resim 10- Asar yaylasına ait bir grup yayla evi , ve etrafı taş örgülerle çevrili "bağlak" alanları.

Resim II- Orman yakınında bulunan bir grup yayla yerleşmelerinin görünüşü.

Resim:12- Eğribel yaylasının görünüşü. Bu şekilde dağınık yerleşimin olması, eğim fazlalığı ve otlak alanlarının yamaç üzerinde küçük düzlüklerle yer almasındadır.

Resim:13- Yüksekliği 1900m olan Arapdamı yaylasının görünüşü. Evler, bir önceki resimde yer alan yaylaya göre daha topludur.

Resim:14- Vadi tabanına(Pazarsuyu vadisi) inen yamaçta,küçük düzlük üzerinde kurulu bir yayla-Felinkara yaylası-

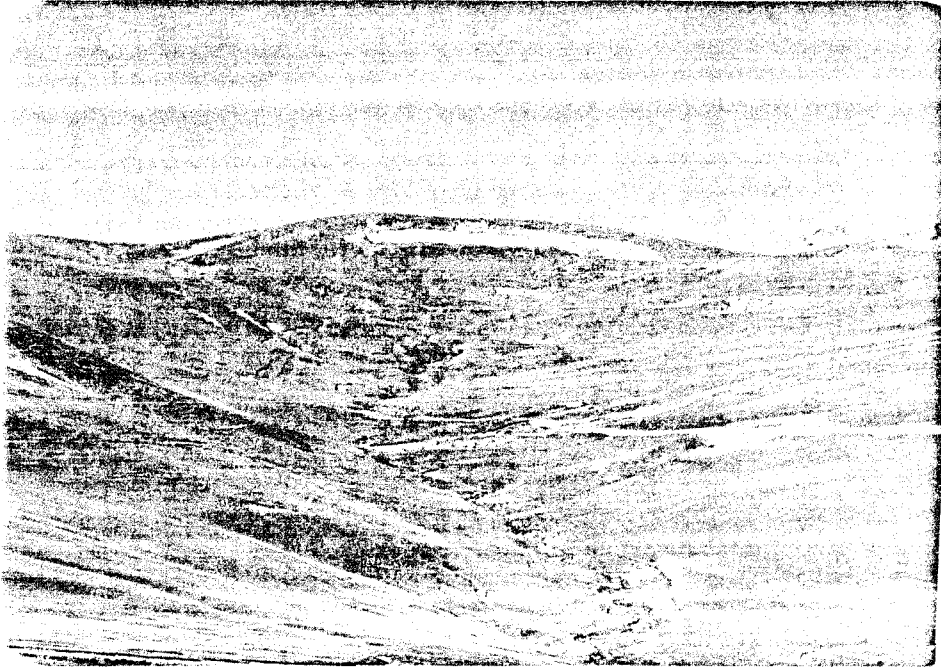
Resim:15- Pazarsuyu vadisinin üst yamacında kurulu olan Arpalık yaylası.

Resim:16- İbiloğlu yaylasının güneyden görünüşü.
Yayaldan aynı aileye bağlı kişiler yararlan-
maktadır.

Resim:17- Gavurbükü yaylasına kuzeydoğudan ba-
kış. Yayla yakınında alabalık üretim havuzu
vardır.

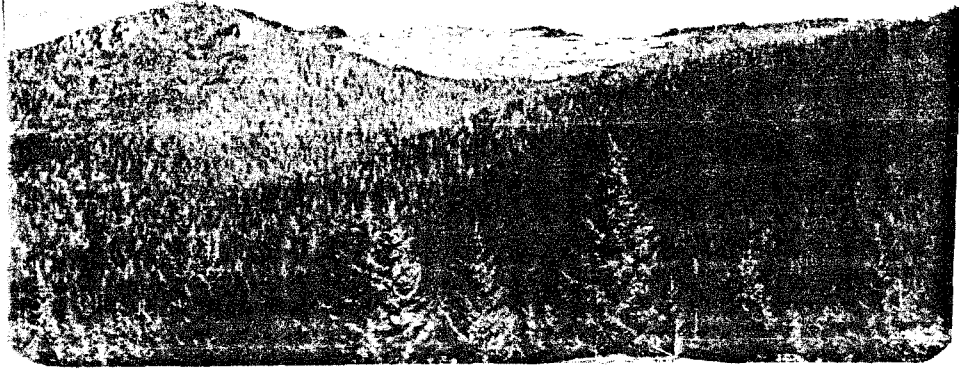

Resin:18- Gündellic tepenin kuzey eteklerinde kurulu 2130m yükseklikte Sofanözü yaylası. Çeri planda, Fataktay kar yalası (Nivasyon sirki) yer almaktadır.

Resin:19- Karagöl dağının güney yamacında kurulu Çakmaklı yaylası. Yaylada "bağlak" ol-
mayışı ve toplu yerleşim dikkati çeker.

Resim:20- Yaylaya gıkny ve dörüste bir süne ka-
 lıca "güzle" ger'ıneleclı, orman içındı bo-
 şluklarda kızıdır. Resimde geri olıada, fanık-
 oğlan güzlesı görülmektedir.

Resim:21- Fanık oğlan güzlesından diğer bir
 görünüş. Köy ile esas yayla arasında ba-
 samak olan güzle, yaz boyunca boş kalır.

Resim:22- Semen kışlağının yakından görünüşü.
Kışlak ipinden geçen yol, Karagöl yaylağına
ulaşır.

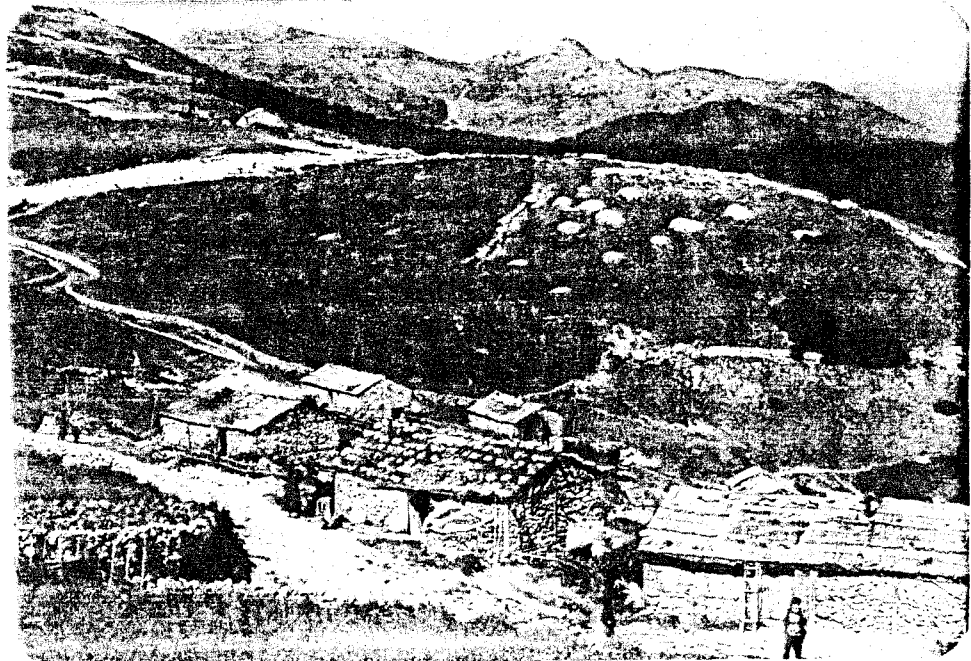
Resim:23- Semen kışlağında bulunan kilise taah
önçeleri yörede yaşayan azınlıklardan kalma
eserdir. Yaklaşık 200 ile 300 kişi alabilen
kilisenin avlu kesimi tahrip olmuştur. Rum
azınlık çekildikten sonra cami olarak kullanı-
lmaktadır.

Resim:24- Erdaş kışlağının yakından görünüşü.

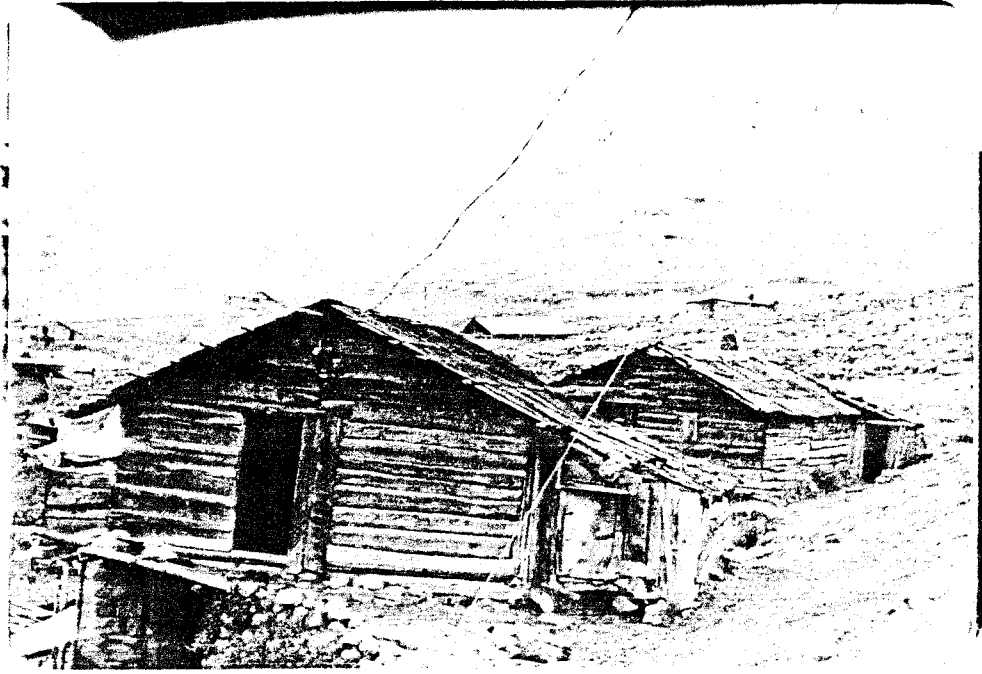
Resim:25- Pazarsuyu vadisinde yer alan Sinaanlı kışlağı.

Resim:26- Mustafayatağı yaylasında bir grup yarılmış ev. Çift katlı evlerin alt katı diğer üst katı esas ev olarak kullanılmaktadır.

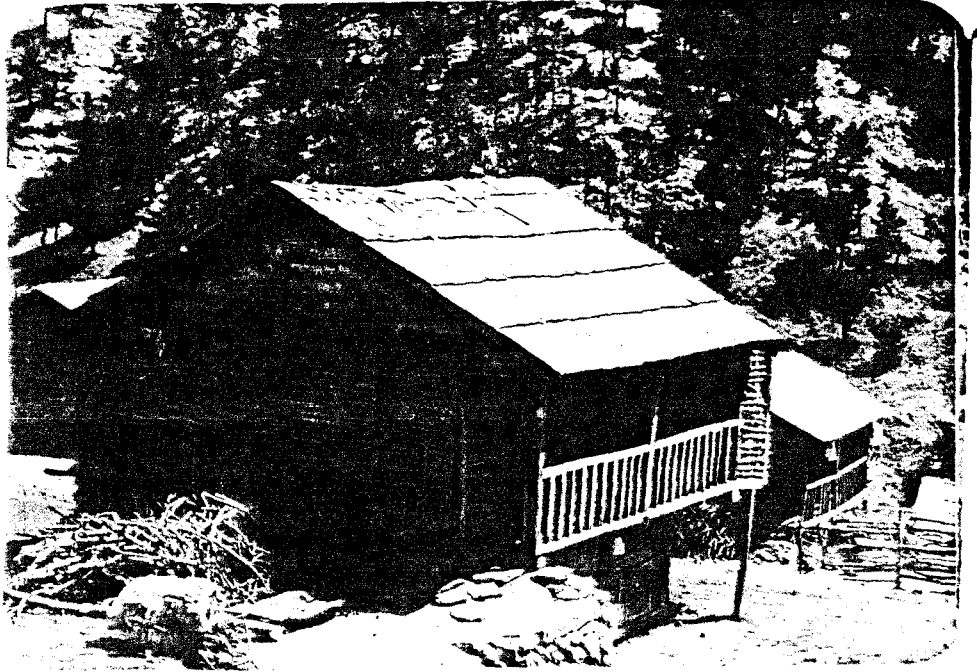
Resim:27- Bozattaşı yaylasında iki katlı, belirli oranda çimento kullanılarak yapılmış yayla evi. Geri planda, Karagöl Dağının 3000m. yi aşan zirveleri.

- Resim:28- Melense yaylasında altkat taş, üst kat ahşap malzeme ile yapılmış yayla evleri.

Resim:29- Orman içi veya orman yakınında kurulu güzle ve yayla-oba konutlarında ahşap malzemenin daha fazla kullanıldığı gözlenmektedir.
-Yanıkdoğan güzlesi-

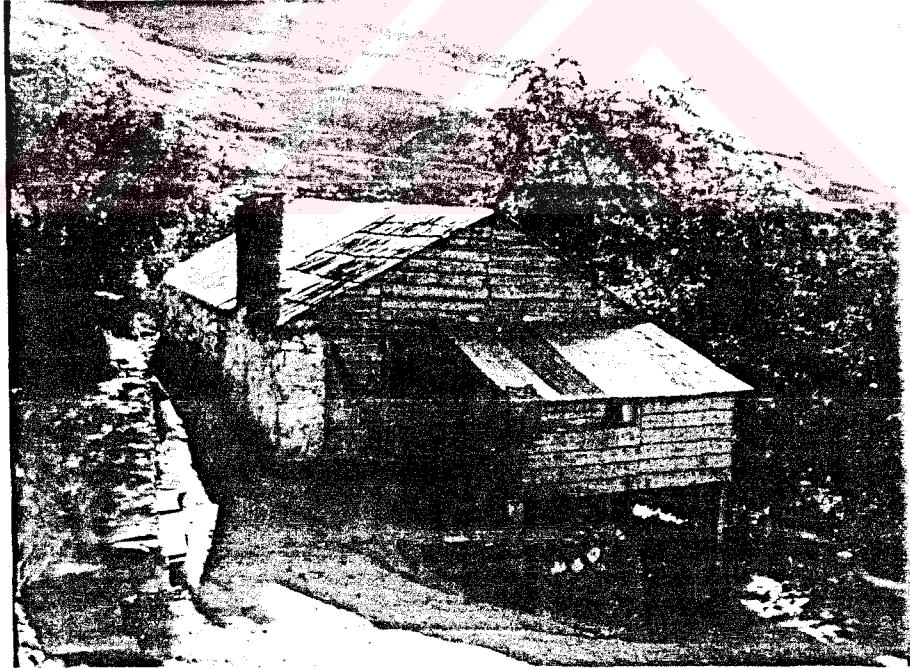
Resim:30- Karacaören yaylasında(Güney yamaç), ağaç dallarının inçe çiteler halinde örtüldüğü içi toprak, çakıl ve saman karışımı malzeme ile doldurulmuş ev.

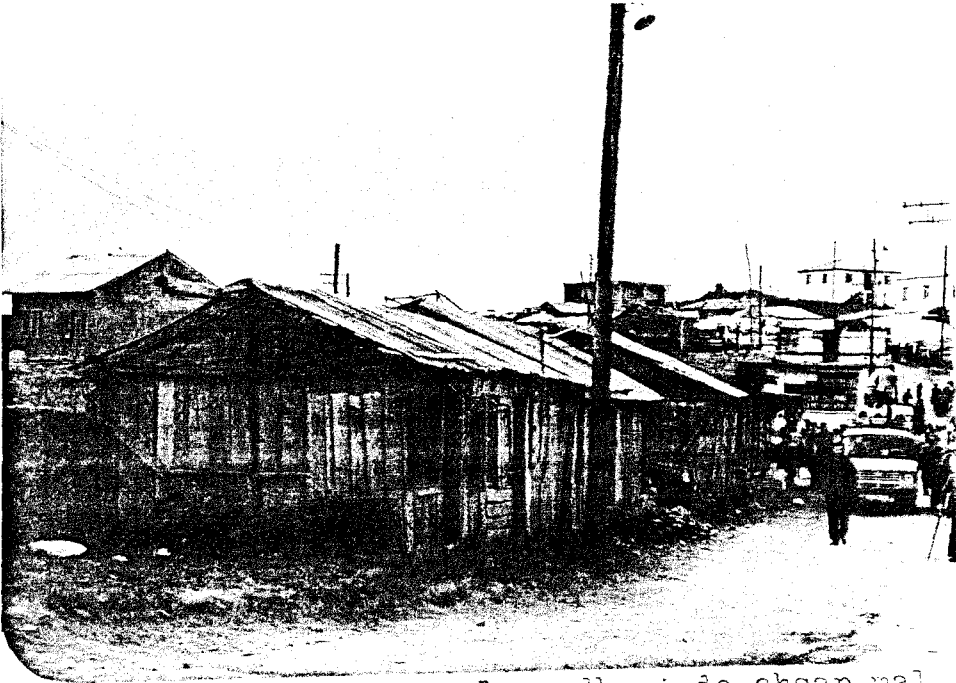
Resim31- Çakmaklı yaylasına (Güney yamaç)ait tek katlı evlerin görünüşü.Çatılar, boyuna bicilen ladin tahtalarıyla örtülüdür.Geri planda, 2736 m.yükseklikte Gönüneliç tepesi.

Resim:32- Araplanı yaylasında(1900m.) tek katlı tipik bir yayla evi.Ahır eve bitişiktir.

Resim:33- Kışlak evleri, yayla-oba evlerinden yapı ve fonksiyon itibarıyla farklıdır.Evler daha büyük ve sağlam yapıdır.

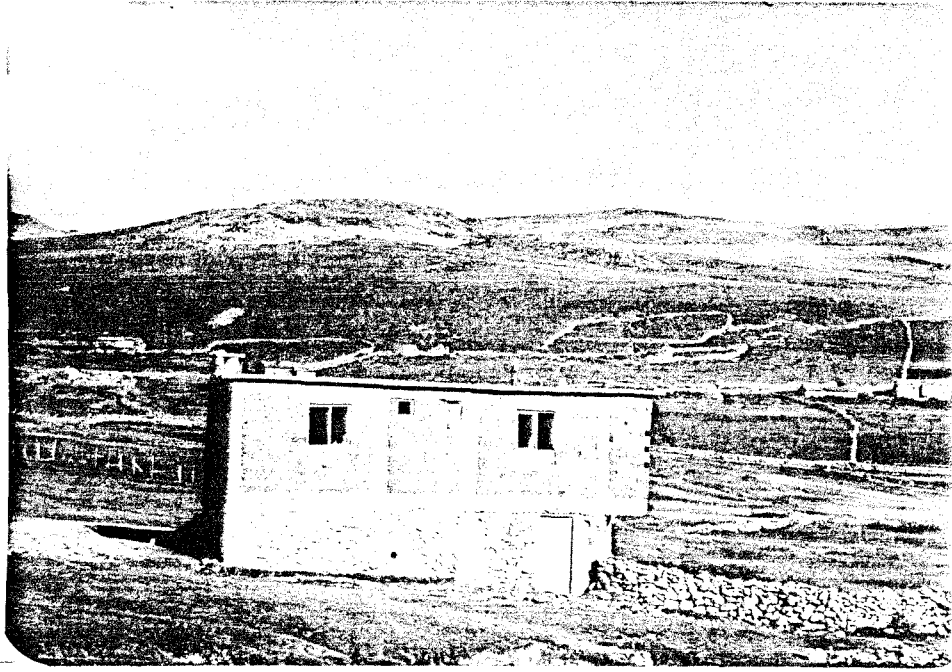

Resim:34- Çambası yayla merkezinde ahşap malzeme ile yapılmış eski dükkanlar.

Resim35- Bektaş yaylasında eski ve yeni sayfiye evleri.

Resim:36- Geleneksel yayla evlerinden farklı tarzda inşa edilen bu tip konutlar yaylalarda yeni gelişmenin habercisidir.

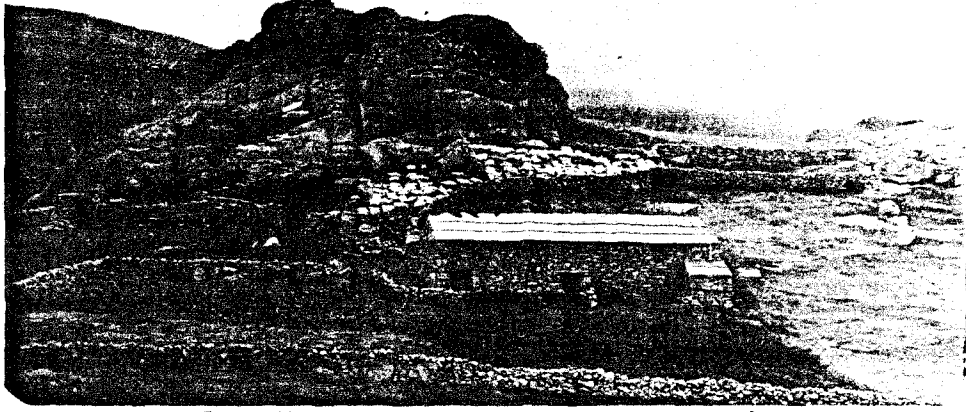
Resim:37- Kabadüz yaylasında çinko, tahta, odun ve çuval gibi malzemelerle yapılan sığirtidil den bir yayla evi.

Resim:38- Rızvan yaylasında bir grup koyun sürüsü. Geride, Karagöl dağı eteklerine kadar inmiş duman örtüsü.

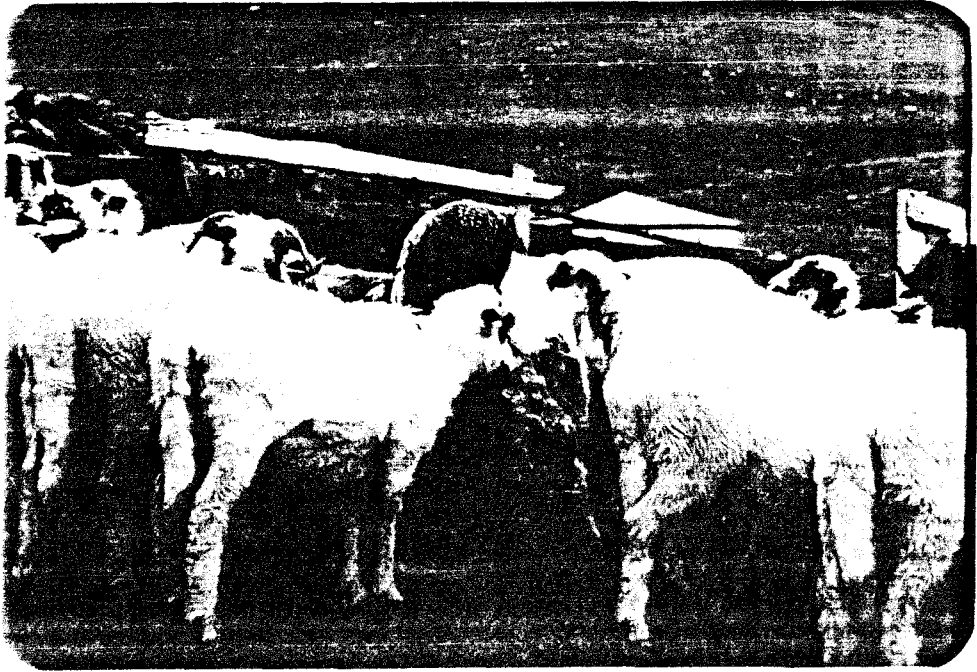
Resim:39- Yaylada koyunlar için üstü kapalı bir ahır yoktur. Etrafı taşla çevrili "ağıl" adı verilen yerde barınır.

Resim:40- Ağıl için sit alanı olarak evlerin yakınında, rüzgara kapalı ve güvenli yerler seçildiği gibi, bir kayalığın kuytu yeri de tercih edilebilir. -Asar yaylası-

Resim:41- Yaylada koyun sürüsü bir çoban denetiminde gün boyu ile birlikte otlutraya çıkartılır.

Resim:42- Akşam saatlerinde yayla merkezine gelen sürüler, ağıllara alınır ve burada sağım işlemleri yapılır.

Resim:43- Yaylalarda koyundan elde edilen et, süt, peynir ve yapağı yaylacı için önemli gelir kaynağıdır.

Resim:44- Karagöl yaylalarında büyükbaş hayvan miktarı azdır.Ayrıca bunlar için bir sürü oluşturulmaz.Fani gelişigüzel otlatılır.

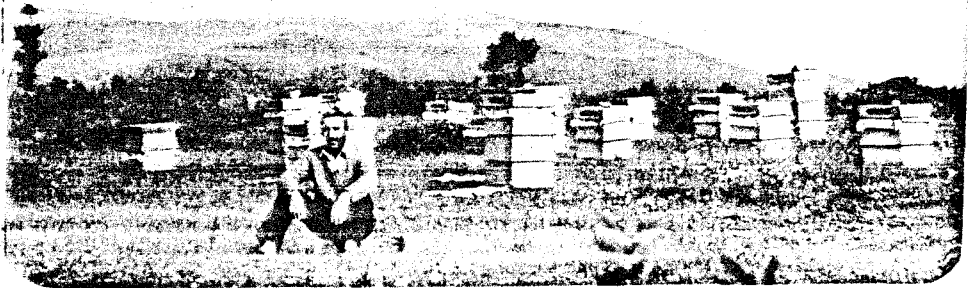
Resim:45- Yaylaların diğer ekonomik fonksiyonu ot üretimine dayanır.

Resim:46-Yaylada kışlık kuru ot, bağlaklarda üretilir.Özellikle yüksek yayla bağlaklarında geniş bir alan ot üretimi için tahsis edilir.
-Karıyaya yaylası-

Resim:47- Yünkalın yaylasında evlerin önünde yer alan bağlaklar. Burada, önce çok patates ve daha sonra diğer çeşitli olan tarım ürünleri yetiştirilir.

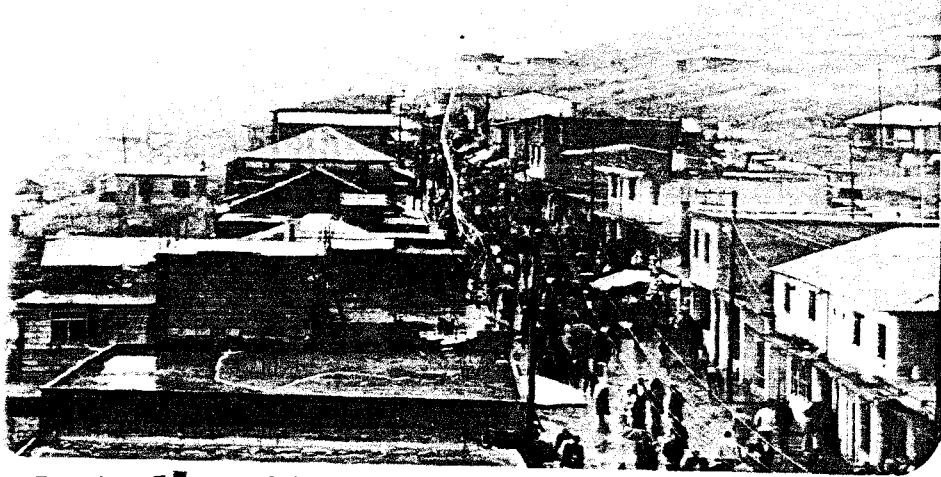
Resim:48- Tarımsal faaliyetler içinde arıcılık, önemli bir gelir getirmesine rağmen yaylalarda yaygın değildir.

Resim:49- Yaylada üretilen peynir, yağ, yapağı, patates gibi çeşitli ürünler Çambaşı veya Bektaş yaylasına taşınır.

Resim:50- Çanbaşı yaylasında bir pazar günü ve alış-veriş yapan yaylacılar.

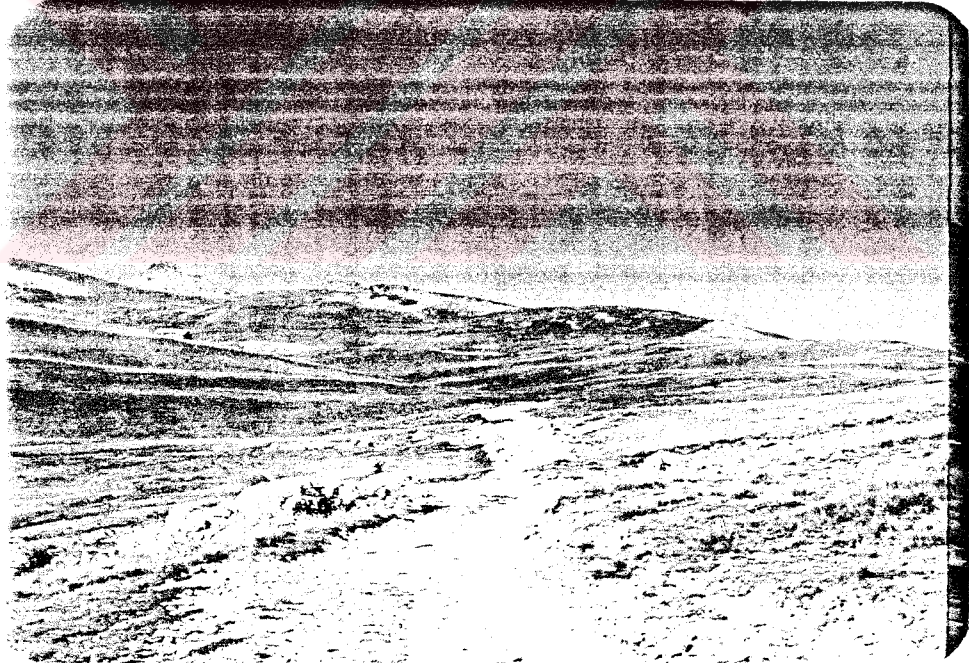

Resim:51- Bektaş pazarından bir görünüş.

Resim:52- Bektaş pazarında yayla ürünlerini satan kadınlar.

Resim53- Yaylaların çoğuna ulaşım güçlüğüyle yapılmaktadır.Mevcut yollar da bakımsızdır.

Resim:54- Yaylacıların, yakacak ve yapacak amacıyla ormanı tahrip etmesi, ulaşım gibi çözüm bekleyen sorunlardan biridir.

Resim:55- Yaklaşık 5-6 ayı kapsayan bir faaliyetin sonu ve yayladan köye dönüş...